Нош Б-ка Респ. Инуш.

Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО совет

Ера 3
ИЮЛЬ
№ 53 (2219)
1958 шу
Мах 20 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областен комитета а Грозненски юркома а, Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган.

Къахьегамхоша раьза а болаш къоабалъю Пленума решенеш

Июнь бетта 17—18 деношка хинача ССКП Центральни Комитета Пленумо дийцар «Обязательни поставкаши МТС-аша деча балхех тела натуроплатеи дІаякхарах, юртбоахаман продукташ кийчъярна йолча кердача порядках а маьхех а хьалех а» лаьца дола дош. Цу хьакъехьа доклад йир Пленуме новкъоста Н. С. Хрущевс, хІаьта Пленумо боаггІаш бола соцам а бир. Уж шаккъа исторически лоархІам бола документ дерригача Советски халкъо чІоаггІа раьза а долаш къоабалдаь тІаийцар. Болхлой, колхозникаш, интеллигенци — беррига советски нах уж документаш дувцаш з Іомадеш а ба.

Вай партен Центральни Комитета хІара Пленум боккха лоархІам болаш я Советски мехка политически а экономически а вахара чухь, хІана аьлча цу Пленумашка дувцаш дола дешаш, еш йола решенеш паччахьалкхе чІоагІъярна, экономика дІахо дегІайоалаярна, наьха вахар - хьал тоадарна тІаерзайийя хул. Центральни Комитето ший Пленумашка массаз а белгалдоах вай мехка коммунизм хьалъярна эггара лоархІамегІа дола гІулакхаш, хІаьта советски къахьегамхошта хьалхашка мехка эттача кердача хьалаша дІадеххача тайпара дола керттера деккараш а увттаду. Уж боккха лоархІам бола дешаш дувцаш Коммунистически партен а цун Центральни Комитето а дагахоабар Советски халкъан вахархьал тоадарна, вай мехка коммунизм хьалъярна эшаш мел дола хІама Іалащделга да.

Уж гІулакхаш да обязательни поставкаши МТС-аша деча балхех тела натуроплатеи дІаякхарах, юртбоахаман продукташ кийчъярна йолча кердача порядках а, маьхех а, хьалех а йола керда мероприятеи оттаеча хана партес дагахоабаш хиннараш а.

ССКП Центральни Комитета июньски Пленумо яь решенеш боккха лоархІам болаш я. Цар торо хулийт колхозни строй чІоагІъе а дІахо дегІайоалае а, юртбоахаман хІама хьаду низаш лакхде, Советски паччахьалкхен йохаргйоаца лард йола болхлой классаннеи колхозни ахархоштен юкъера бартцхьоагІо чІоагІъе. Советски наха кхстаду июньски Пленумо яь решенеш Коммунистически партес ший кІоарггарча хьаькъалца яь а марксизм-ленинизм кердача замано маяхара дІахо дегІайоалаеш а хилар.

Пленумо яь решенеш шоаш ювцаш а Іомаеш а Нохч-ГІалгІай республикерча къахьегамхоша белгалдоах цу историен лоархІам болча документаша дерригача дешаш советски халкъо маяххара къоастадаь хилар. Июньски Пленумо яь решенеш шоай бригаде ювцаш Урус-Мартановски районерча Красноармейски совхоза 1-гІча отделенен шоллагІча бригаде болх беш волча Эльбиева Зейндина аьлар:

— ССКП Центральни Комитета Пленумо баьр Іалаьмате дика а чІоагІа эшаш а соцам ба. Цо торо хулийтаргья колхозашка шоай боахама эггара пайданагІа дола доакъош чехкагІа лакхде. Цхьацца йолча колхозаша шоай торонашка хьежжа ялаташ дуврга, цхьацца яраша хьайбаш леладергда, вокхар овощаш, сомий а комсий а бешамаш лелоргья. Цу тайпарча порядко торо хулийтаргья лаьттах а техниках а дикагІа пайда эца, шоай торонашка хьежжа болх вІаштІехьоаккха. ХІара колхоза йиш хургья юртбоахаман продукци дукхагІа арахеца а паччахьалкхенна дІаяла а.

Юртбоахаман продукташ кийчъярна керда порядок а цхьа маьхаш а оттадар миллионаш болча колхозникашта чІоаггІа пайдане долаш юрта боахам кхы а дикагІа тоабарна йоккхий торонаш гучаноахаши гІулакх да. Заготовкай кердача порядко колхозникий безам тІабохийт юртбоахаман производство лакхъярна. Цо торо хулийтаргья массайолча колхозашка а, районашка а республикашка а юртбоахаман продукташ йоахилга лакхдарна тІехь лоаттабу къовсам щербе.

Юртбоахаман продукцена нийса маьхаш оттадар мехка ерригача зонашкарча дукхагІа йолча колхозашта чІоаггІа пайдане да. Къаьстта дика да из юкъера боахам болчеи боахама гІулакха кхычарел тІехьа йисачеи колхозашта. Заготовкай керда порядок оттаялехьа боахама чІоагІъеннача колхозашта пайдана а долаш вокх колхозашта боахам лакхбарна кІезигагІа торонаш а луш хинна планах лаьрхІа паччахьалкхенна дІалуча продукцех цхьа махи планал совгІа лучох кхы махи телаш хинна ха дІаьнайнай хІанз. Преми-надбавка а йоацаш цхьа маьхаш да кердача порядка оттадаьраш. Бакъда, планал совгІа дІателача боамоех, ленах, кІомалах, кхыйолча технически культурех преми-надбавка юкъе а йолаш дола лакхера маьхаш ийдеш дукхха пайдаш чукхиьача боахамах чІоагІъеннача колхозашта кІезигагІа пайдане я. Цар ший я дикагІа пайда луш йола культураш дукхагІа дІаерца, уж дикагІа хьувкъаярца шоай боахам дІахо тоабе. Цунах дика кхеташ а июньски Пленума решенеш къоабалъеш а ба технически культураш лелаю колхозникаш.

ССКП Центральни Комитета июньски Пленума решенеша кхы а лакхдаьд вай мехкарча къахьегамхой производственни а политически а хьинар. Массайолча колхозашка а совхозашка а яржаш латт юртбоахаман продукци дукхагІа арахецара тІехьа лелош йола социалистически яхь.

Дика къахьегаш боахк Нохч-ГІалгІай республикера колхозникаш, совхозийи МТС-ийи болхлой, юртбоахаман специалисташ. Массанахьа а кийчдеш латт хьайбашта доакъар, даь доалаш латт оасар, чуэца доладеннад ка бола ялат. Гудермесскии Наурскии, районаш паччахьалкхенна дІадала деза ялат дІаденна яьннай.

Республикера партийни, советски, юртбоахаман органаш декхарийла я беррига колхозникаш, совхозийи МТС-ийи болхлой, специалисташ юртбоахаман къахьегамхошта хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдарна оарцагІбаха.

Ах шера план 23-ча июне кхоачашъяьй

«Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта доаккхача управленен коллективо (начальник нов. Плиев С. А.), ялх бетта йола мехкдаьтта даккхара план 27 июне кхоачашъяьй. Из болх беш хьалхара моттиг яьккхай мехкдаьттан 3-ча промысла коллективо (заведующий нов. Мамедов Я. Г. парторганизацен секретарь нов. Завадский). Цу коллективо 23 июне кхоачашъяьй ах шера йола план.

Ерригача нефтепромыслови управленен болх лаьрхІача цо, планал совгІа мехкдаьтта даккха аьнна ше хьалха тІаийца хинна, шера дола социалистически декхараш хІанзлехьа кхоачашдаьд. Кхы тІа а мехкдаьтта даккхар лакхдарна къовсам лоаттабеш я хІанз управленен коллектив. Цо хІанзлехьа а даьккхад цу къовсаме массехк эзар тонн мехкдаьтта.

И. АПУРИН.

Ялатий хьалхара центнераш

Паччахьалкхен амбарашка ялат чуэца йолаеннай Пхьиле-къонгий юртара заготзерно. Укх шера ший кхаш тІара эггара хьалха аьрдача маькха центнераш хьаера, 27 июне, МагІалбика районерча «Ингушски» совхозо. Цигара енай хьалхарча маькхах 560 центнер.

30 июне цу заготзерно мукх дІабала йолаеннай Сунженски района Кирова цІерах йола колхоз (председатель нов. Наумов). Цу колхозе ялат чуэца йолаеннай хьалха латт нов. Евдощенко В. В. бригадир вола 2-гІа бригада. Дени-буси колхозо дІалу 1000 центнер гаргга мукх.

Гарггарча деношка, хадданза болалургба заготзерно болх: ялат хьакха доладаь а укх деношка доладеш а я Сунженски, Наьсарени, Первомайскии районий колхозаш а совхозаш а.

З. ДАУРБЕКОВ.

Хьалхарча цифраша дог гІоздоаккх

Сунженски района «Заветы Ильича» яха колхоз мукх хьакха йолаеннай 28 июне.

Тайп-тайпара бос лепаш латта мукх хьакха болабир самоходни комбайнаца нов. Рассадниковс. ХІара гектара тІара доала ялат 28 центнер совгІа хилар. Из да 11 центнер планал совгІа.

Колхозникаш тешаш ба, шоаш хьийга къа доврг ца хиларах: паччахьалкхенна дІадалеи фуна а хьайбашта фуа а дІаоттадеи ялат хургхиларахи, цул совгІа, шортта ахча а ялат а шоашка кхоачаргхиларахи.

Кхачаш латт мукхал вогІа доацаш тоаденна кІа. КІезигагІа яргъяц цун хІара гектара тІара ялатий центнераш.

ГАНИЕВ М. Г.,
«Заветы Ильича» яхача колхоза бухгалтер.

СИЙЛЕН ДОСКА

Ялат чуэцара доккхий хІамаш карахдалар бахьан долаш, партен райкомашеи райисполкомашеи хьа а бенна, республикански Сийлен доска тІа бохийт:

Сунженски районерча ХХ-ча партсъезда цІерахча колхозера дийнахьа лафетни жаткаца 41 гектар ка бола ялат чуэцаш бола машинист **Петр Овсянникови** тракторист **Иван Шевцови.**

Лермонтовски совхозера дийнахьа лафетни жаткаца 35 гектар ка бола ялат чуэцаш бола комбайнер **Исмаилов Ахьмади** тракторист **Алимханов Махьмуди.**

Горячеисточненски совхозера пхе дийнахьа лафетни жаткаца 178 гектар ялат хьекхаь бола машинист **Михаил Вайтехини** тракторист **Курмахмаев Мухамеди.**

Наурски районе хлебозаготовкай план кхоачашъяьй

Сунженцаша доладаь гІулакх хьал а лаьца сихеи ца дойташи ялат чуэца а, хлебозаготовкай план ханал хьалха кхоачашъе а, аьнна социалистически яхь йоаржаьча Наурски района юрта боахаман къахьегамхоша йоккха къахьегама котало яьккхай. Цар ханал хьалха, 30 июне, 102 процент кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара план. Паччахьалкхенга дІахо а дохкаш да ялат.

Советски Союза Коммунистически Партен ЦК июньски пленума соцамаша дог ураоттадаьча колхозхоша геттара чехка дехкар паччахьалкхенга ялат. Балха 6 дийнахьа заготовительни пунктташка дІадихьа даьлар из. Из болх беча, района колхозашта доккха новкъостал дир, Грознерча мехкдаьттан промышленноста предприятей автотранспорта болхлоша.

ССКП Наурски райкома секретарь
Г. ИЛЮХИН.
Наурски Райисполкома председатель
Е. РУСИН.

Сунженски хьайбаш леладерий котало

Партеси Правительствоси колхозни строй дІахо чІоагІъярна еча йоаккхонна жоп луш, Сунжерча колхозникаша ханал хьалха, 27-ча июне, 110,8 процент кхоачашйир ах шера йола паччахьалкхенна дулх дІадалара план. Соахка хьалхарча ах шера дІаденначул 1.316 центнер дукхагІа да укх шера паччахьалкхенна дІаденна дулх.

«Победа» яхача колхозо (председатель нов. Емельянов, парторганизацен секретарь нов. Кузьмин), ах шера йола дулх дІадалара план 177 процент кхоачашъяьй. «Коммунизманга бода никъ» яхача колхозо (председатель нов. Умаршадьянц, парторганизацен секретарь нов. Качаров), 115 процент кхоачашъяьй ах шера йола дулх дІадалара план.

Сунженски района къахьегамхоша 27-ча июне 100,1 процент кхоачашйир паччахьалкхенна фуаш дІадалара план: дІаденна 1.754 эзар фуъ, соахкарча [illegible] дулх дукхагІа да уж.

ССКП Сунженски райкома секретарь.
Б. ЧАДОВ,
Райисполкома председатель.
Д. АНДРИОНОВ.

Июньски Пленума соцама раьза ба къахьегамхой

ССКП ЦК-н июньски пленума соцам бувцаш собранеши беседаши ю Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза ерригача отделенешка, бригадашка, звеньешка. Кхашкарча балха ха йоаергйоацаш, болхлоша салоІача хана уж собранеш ергйолаш массанахьа а дІанийсбаьб совхозера беррига коммунисташи комсомольцаши.

6-ча отделенен хьатта болх беча болхлошта ССКП ЦК-н июньски пленума соцами нов. Н. С. Хрущевс цига яь доклади йийшар нов. Догаев Салмана. — Советий мехкарча къахьегамхой хьал торо тоадара тІехьа даиман йоакхо еча вай Сийлахьча Партена цІенча дег тІара баркал оал аз. ХІанз, колхозийи колхозникийи торонаш кхы а дикагІа тоалургья, — аьлар, собране хиннача болхлочо Дугаев Ахьмада.

Цу отделенен комсомольски организацен секретаро нов. Дугаев Бадрудина делкъийна салоІача хана тракторни бригаде собрани йир.

ССКП ЦК-н июньски пленума соцама чІоагІа раьза ба совхоза къахьегамхой.

С. ГЕИЕВ.
«Джалка» яхача совхоза парт бюрон секретарь.

Котдувлараш керда гІулакхаш да

Дика хьийкъа латта гурахьа дІадийна ялат чуэца шоаш кийчлуш керда, дикагІа пайда лургбола гІулакхаш балха юкъе доаладе лаьрхІар «Кавказ» яхача колхоза механизатораша. Комбайни цхьайола оатхалаши узлаши хувца уйла йир комбайнераша н.н. Мазько Василе, Токарев Александра, Шерстобитов Юре, Ярцев Виктора, кхыбараша. Из уйла къаьстта чІоагІъелар, гурахьа дІабийна дукхагІа бола мукх михо Іобужабаьлга гучадаьлча.

Ялат мангалашта духьал ураувттаде «эксцентриковые мотовилы» яха, моторацa болх бу шодаш а дехка, комбайни хедерех шишша манал болла лаьрхІар цар. Из а, кхы дукхха керда хІамаш а Іомадаьдар цар соахка, Алтайски крае аханза даьдача лаьтташ тІа дІадийна ялат чуэца бахача.

Ялат хьокхаш йола комбайна аппарат хьалхагІа юхатоайир Шерстобитов Юре. МТМ-ера дІакхесса уллача къаьнача хедерех баьлла мангал а бена, лакхехьа из беллар цо ший комбайна хедера, хІаьта цунах шийх баьллар лохехьа а битаь дІа-юха леларг боацаш чІоагІбир. Цун дІоаххал, мангала тІехьашкахьа оагІорахьа, цхьатарра йовкъаш юкъе а йоташ, сигменташца цхьана ворхІ угольник оттайир заклепкашца чІоагІ а яь пальцеви бруса тІа. Лакхехьа белла мангал прижимни лапкаш чу гІолла дІаюха ухаргболаш беллар. Эксцентрикови шодаш дехкар, геттара теІаь Іодижаь ялат а уллийтаргдоацаш.

Мукх хьакха аьнна н. Шерстобитовна делар эггара халагІа дола кха. Цу тІара мукх духхьал Іобижаь ца Іеш, гурматаш а хинна хьерчабенна бар. Комбайн болх бе йолаенна массехк сахьат далалехьа гучадаьлар, ялат хьокхаш йолча юхатоаьча аппарата болх боккха пайда луш хилар: кхыча комбайнаша оарда ялат 20 центнер мара ца хулача, Шерстобитова комбайно 28 центнер мукх оардар хІара гектара тІара. Цу тІа а, комбайна тІехьа хьал ца эцаш канаш а дадийсацар.

Кхаь денал кІезигагІа йолча хана 38 гектар геттара бижаь улла мукх хьекхар н. Шерстобитовс, цу кхай тІара 920 центнер ялат а доаккхаш.

Раздельни способах жаткаца хьекхаь улла ялат оардача а накъа яьлар Алтайски краера ена опыт. Ялат хьалъэцаш йолча подборщика вал цхьа метр гаргга кхайгахьа оагІорахьа дІачуозаш бІаьх а баь юха тоайир цо из. Из бахьан долаш навесни жаткаца хьекхаь улла ялат йиъ метр шорал чулоацаш хьалъэцеи ардеи торо хилар.

Шоай агрегаташ юхатоайир н.н. Мазько Василеи, Ярцев Виктореи, Кухоров Николаеи а.

Колхоза механизатораша бархІ дийнахьа 507 гектара тІара беррига мукх а хьекхар, из аьрда 10.399 центнер ялат а даьккхар. Цул совгІа, раздельни способах хьекхад 529 гектар кІа.

Ялат чуэца доладелча денз Даьхенна дІаденнад 22.920 пунт цІена ялат. Колхозникаша дош деннад, 120 эзар пунтал кІезигагІа доацаш паччахьалкхенга ялат дохка.

П. ГАГИЕВ.

ССКП обкоме

Республикан совхозашкеи колхозашкеи ялат чуэцилга а хлебозаготовкаш елга а леларах

ССКП обкома бюрос белгалдоаккх, республикан дукхха ялат чуэца мегаргдоллашехьа а, ка бола ялат хьо кхилга Іалаьмате мела делаш хилар. Укх шера 25 июне кхаччалца ка бола ялат планах доагІачох 14 процент мара чуийцадац.

Къаьстта мела а вІаштІехьа доацаш а лел ялат чуэцилга Надтеречни районе, 18.100 гектарах 2 эзарнел кІеззига дукхагІа мара чуийцаяц цига. Укх тІеххьарча пхе дийнахьа Урус-Мартановски района совхозаша духхьал 105 гектар мара чуийцаяц, Шалински района совхозаша чуэца дезача ялатах 10 процент мара чуийцадац. Дукккача районашка ялат хьакхараи касарах улла ялат ардараи йоккха юкъ юкъе йоэийт.

Дукккача колхозашкеи совхозашкеи ялат чуэца ерригa жаткаши комбайнаши араяьхаяц, йоккха овсарле йолаш царех пайда эца мабоаггІара къовсам лоаттабац: ялат чуэца доладеннача хьалхарча деношка денз ялат чуэцача агрегата йоагІа норма кхоачашъеш а тІехкхоачашъеш а болча дикагІча машинистий, трактористий, комбайнерий балха опыт кхоачамбоацаш юкъе кхухь. Дукха агрегаташ юкъ-юкъе болх ца беш хул, йохаш хиларах а ханнахьа бункерашкара ялат дІа ца дахьарах а сайца латт. Ялат чуэца дийнахьа йоагІа норма кхоачашъяц. Лермонтовски совхоза 2-ча отделенен Дагаева бригаде машинаш массаз йохаш хиларах жаткай дийнахьара болх 5—7 гектарал тІех балац. Надтеречни совхоза 4-ча отделене бригадира Бабаевс дІа ца хьожаяр бахьан долаш бІарччача дийнахь лаьттар ялат чуэца агрегат.

Механизацен училищешкара баьхка къона комбайнереш опыт йолча механизаторашца болх бе дІатохан зар Гвардейскии Надтеречнии совхозий директораша, даа хІама а Іобувша моттиг а иштта кхыдараш а Іалащданзар царна хІара дийнахьа беча балха тІехь кхоачамболлаш новкъостал дац, цу гІулакхаца ялат чуийду агрегаташ технически а кхыдола а бахьанаш хиларах каст-каста сайца латт, ший ханнахьа лаккха овсарле а йолаш пайда ийбац царех.

Дукккача колхозашка а совхозашка а ка бола ялат чуэцаш дукха ялат доадайт.

Надтеречни совхозе (директор нов. Маринюк, парторганизацен секретарь нов. Булдыгин) жаткашка шоай шорралла кес лаьци хьакхийтац ялат, из бахьан долаш касарашта юкъера юкъ готта хул, трактораш а комбайнаш а касараш тІа гІолла ух.

Цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи раздельни хьисапе чуэцаш ялат лакха хьакхар бахьан долаш, чаца а хьакханза дисача ялатаца а дусаш ялат доаду. Дукха ялаг доаду Шелковски, Каргалински Грозненски, кхыча районий а колхозашка. Чуийца кхаш хьожаш хьайделга вІаштІехьа даьккхадац дукккача моттигашка. Юрта боахаман специалисташ чуэцаш ялат доадеш хилар новкъа долаш бац, ялат ца дойта хоадамболлаш оарцагІа боалаш бац.

ССКП обкома бюрос белгалдоаккх, дукхача колхозашеи совхозашеи лоархІам болча кхашкара ка бола ялат чуийца доаллашехьа а хьаттарашка дукха ялат Іайна доллашехьа а, ялат хьаттарашкара дІахьолга Іалаьмате во латташ хилар, вІаштІехьа ца яккхарах а кхыдолча бахьанашца а транспорто болх ца беш моттигаш хул. Масала, Грозненски района колхозашкеи совхозашкеи 25 июне тІаккхоачаш 19 процент мара ялат чуийцадац, хІаьта хлебозаготовкай план алхха 4 процент мара кхоачашъяьяц. Наурски районо ялат чуэцара план 28 процент кхоачашъеш ялат дІадалара план 10 процент мара кхоачашъянзар. Иштта гІулакх латт хлебозаготовкай паччахьалкхен план кхоачашъяра хьакъехьа Надтеречни, Каргалински, кхыча районашка а.

Республике во кхоачашду ялат чуэцарца де дезаш дола юртбоахаман балхаш: доакъар кийчдар а силос йоллар а, оасар деча культурашка хьажар, аьхки коартолаш дІаер, ялат чуийцача кхаш тІарча чах арггІаш дар, гурахьа дІаювча культураштa лаьтта кийчдар, хІаьта иштта ардаш тІа культураш дІаер а. Уж балхаш теркал ца даро паччахьалкхенна а колхозашта а доккха зе дергда.

Дукккача районашка ялат чуэцаш а из дахьа дезача дІакхухьаш а болх беча механизаторашта, совхозий болхлоштеи колхозникаштеи юкъе социалистически яхь а наха юкъе бу политически болх а во латт, ялат чуэцаш а хлебозаготовкаш еш а боахкача наха культурно-вахара эша гІулакхаш лела ца деш моттигаш я.

Партен обкомо а НГІАССР-а Министрий совето а, ялат чуэцача а ялат паччахьалкхенна дІалуча а автомашинаш яхийта аьнна баь соцам города Грознен предприятей цхьаболча кулгалхоша кхоачашъяьяц, цхьабакъда из иштта доллашехьа а, ССКП городской райкомаша цу гІулакха бехке барашта хаьдда деш хІама дац.

Республикан юрта боахаман Министерствос ший ханнахьа дІадахац кхоачамбоацараш, ялат чуэцаш а хлебозаготовкаш еш а колхозаштеи совхозаштеи практически новкъостал кІезга ду ялат чуэцаш а хлебозаготовкаш еш а деча балхашта юкъе нийслуча цІенхоштта рча кхоачамбоацараша районий цхьабола кулгалхой дика хьийкъа ялат ший ханнахьа а дика а чуэцаллургдий теш аьнна шекбаханзар. Дукхха йола ССКП райкомаши райисполкомаши ялат чуэцача техникаш во пайда эцаш хилар могийташ я, колхозий, РТС-ий, МТС-ий; совхозий кулгалхошкара дІадехац цар ялат чуэцилга а хлебозаготовкаш елга а во леладеш хиларах уж бехктокхаме хилар.

ССКП обкома бюрос республикан юрта боахаман Министерство, ССКП райкомаш а райисполкомаш а, совхозий, МТС-ий, РТС-ий директораш, колхозий председателаш декхарийла бир ялат чуэцача а хлебозаготовкаш еча а хьалхарча деношка гучадаьха, укх соцам тІа белгалдаьха уж кхоачамбоацараш Іалаьмате чехка дІадаха; из дарна эш:

а) массанахьа а ялат раздельни хьисапе чуэцилга Іалащдар, ерригача жаткех а комбайнех а лакха а овсарле йолаш пайда эцар, хІара машинисто, трактористо, комбайнеро ший балха норма кхоачашъяр а тІехкхоачашъяр а.

б) ден-бийсан хІара колхозага, совхозага, ялат чуийдеча агрегатага ка бола ялат чуэцарах а ялат дІаийдеча пунктташка ялат дІакхачийтарах а йола хІара денна йоагІа заданеш дІакхачийтар;

в) ялат чуэцаш ду балхаш дика делга Іалащдар, чуэцаш ялат доадеш хиларца хаьдда къовсам лоаттабар, касарах улла ялат хьалъэца тІехьа ца далийтар, ялат чуэцара тІехьа чах арггІаш дар, хІаьта иштта канаш гулдар а уж ардар а, колхозашкеи совхозашкеи чуийца участкаш бригадираша а отделеней управляющеша а хІара денна, хІаьта колхозий председателашеи совхозий директораш пхе-пхелагІча дийнахьа хьийяр декхар а даь юкъе доаладар. Ялат чуэцаш беча балха дикал бахьан лоаттабеча къовсаме юрта боахаман специалистий лоархІам лакхбар, чуэцаш ялат доадаьраш эггара цІенхошта долча тайпара бехктокхаме озар;

г) хІара боахамга ханал хьалхагІа хлебозаготовкай план кхоачашъяйта, хьаттарашка дукхха ялат ца Іойта ялат дІаийдеча пунктташка дийнахьа-бус ялат дІакхухьилга вІаштІехьадаккхар, гулдаьча ялатий бокъонца учет яри из ха оттадаь лорадари.

ССКП горкомаши райкомаши декхарийла я паччахьалкхенна дІадала ялат дІаувза воскресникаш де, из дарна городий а районни центрий а предприятеши учрежденеши оарцагІа а йоахаш.

Юрта боахаман Министерство, партен райкомаш а райисполкомаш а, колхозий, совхозий, РТС-ий, МТС-ий кулгалхой декхарийла ба ялат чуэцача хана де дезаш дола кхы балхаш—хьажкІашта а оасар деча кхыча культурашта лаьтта кийчдар, аьхки коартолаш дІаер, доакъар кийчдар а цох силос йоллар а, ардаш тІа культураш дІаер — ялат чуэццашехьа чакхдахар.

Партен грозненски горком, ССКП городской райкомаш, города Грознен предприятей а учрежденей а кулгалхой декхарийла ба ялат чуэцача хана чухь районашка яхийта аьнна оттаяь кийчъяь машинаш дибийсе далалехьа дІаяхийта, технически новкъостал дарна къаьстта теркам тІа а бохийташ, ялат чуэцача колхозаштеи совхозаштеи шефски новкъостал деча балха низ тІабахийта.

ССКП обкома бюрос декхарийла яьй партен райкомаш, райисполкомаш, колхозийи совхозийи первични партийни организацеш, колхозий председателаш а совхозий директораш а ялат чуэцаши хлебозаготовкаш еши боахкача наха къаьстта теркам тІа а бахийта культурно-вахара хьал Іалащде, ший ханнахьа а дика а ялат чуэцараи хлебозаготовкай план ханал хьалхагІа кхоачашъярнеи тІехьа царна юкъе социалистически яхь йоаржае.

ССКП обкома бюрос дІадийхар юрта боахаман Министерствогара, ССКП райкомашкара, райисполкомашкара ялат чуэцача деча балхашка хІара денна тІахьожилга а кулгалделга а, ялат чуэцар а хлебозаготовкаш яр а во вІаштІехьа даккхарах, ка бола ялат чуэца а паччахьалкхенна ялат дІадахьа а дийнахьабус йоагІа заданеш кхоачаш ца ярах боахаман кулгалхошкара цІенхоштагІа жоп дехилга.

Республикански а районни а газеташта тІадиллад ялат чуэцарен хлебозаготовкайи дешаш печате шерра дувца.

Ялаташ чуэцачеи кийчдечеи лаккхара хьокхамаш дахарах хьалхле лелаеча района ССКП обкомеи НГІАССР-а Министрий Советеи ЦІе байракхи ахчан премии яларах

Ялаташ чуэцилга толамца чакхдаккхарнеи ялаташ кийчдар план ханал хьалха кхоачашъярнеи республикан колхозашкеи совхозашкеи социалистически яхь леларга а хьажаь, ССКП обкома бюроси Министрий Советои **соцам бу:**

1. ССКП обкомои НГІАССР Министрий Советои дІа-юха тела ЦІе байракхи ахчан премии лойла, укх шера 25 июне болх дика беш ялат чуэцара план 50 процента ялат кийчдара шера йола план, тІаийца социалистически декхарах йолча, ханал цхьан бетта хьалха 103,5 процента кхоачашъяьча Гудермесски района (ССКП райкома секретарь нов. Калагов, райисполкома председатель нов. Парсаданов, совхоза директор нов. Балашов, кертера агроном нов. Головченко, совхоза парторганизацен секретарь нов. Есин).

2. Ялаташ чуэцачеи ялатий пунктташка дІаувзачеи къаьстта белгалбаьннача совхоза механизаторашта, болхлошта, шоферашта, хІаьта иштта специалисташта премеш яла декхарийла йойла партен Гудермесски райкоми райисполкоми.

Ах шера план 9 ди хьалхагІа кхоачашъяьи

Боккхача толамца чакхдаькхар 1958 шерара хьалхара ах-шу Грозненрча крекинг-завода коллективо.

Хьалхарча ах-шера оттаяь хинна валови продукци арахецара план завода коллективо 21-ча июне кхоачашъяьй.

Паччахьалкхенна планал совгІа дукха мехкдаьттан сийрда продукташ еннай, планал тІех цхьа миллион сом совгІа ахча кходаьд завода коллективо. Хьалхарча ах шера план кхоачашъярна яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай цу завода йиъларгІча цехо.

ВЦСПС-а 12-гІча съезда, Грозне БІаь дийнахьа тІом лаьтта 40 шу дизара сийна йолча социалисийрда продукташ яла, къахьегазавода коллективо керда декхараш тІаийцад: паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъе, планал совгІа дуккха тоннаш мехкдаьттан сийрда продукташ яла, къахьегама овсарал 2,5 процент лакхъе, арахецача продуктай тайпаш сов даха, мехкдаьтта кходе иштта кхыдараш. Уж декхараш кхоачашдарна хІанзлехьа а къовсам дІаболабаьб коллективо.

Июль бетта йоагІачох дукха тоннаш мехкдаьттан продукташ еннай заводо.

ЦУРОВ.

Токарь Хороший салаІа вахав

«Красни молот» яхача завода № 2 йолча цеха токара Ивана Емельяновича 60 шу даьннад. Советски Конституце из ха яьлча бокъо лу салаІа. Паччахьалкхено цунна хьожадаьд масса хана тергдолаш цун вахара тоъала пенси.

№ 2 йолча цеха станочникий коллективо хозача гІулакхашца салаІа ваха накъа ваькхар дика болхло-коммунист нов. Хороший. Цехе митинг хилар. Нов. Хорошийна коллектива дІерах совгІата — цІи тилла дола киса леладу сахьат делар, Почетни грамота а елар, цул тІехьагІа, цехерча кагирхоша зизаш а делар Ивана Емельянови-чанна.

Ивана Емельяновича Хорошес доккха баркал аьлар коллективанна ше хозача гІулакхаца салаІа накъа ваккхарах.

МАЙОРОВ.

Сурта тІа: юкъе зизаш бе а дехка латт нов. И. Е. Хороший, вожаш митинге дакъалоацаш хиннараш ба.

А. Михайлова сурт.

1958 шерара Ерригсоюзни Юртбоахаман выставка

Молдавски ССР-а павильоне. Молдавски ССР-а Лакхехьарча Совета депутата, Рыбницки района Дзержинске цІерахча колхоза председатела И. Ф. Сапожника Азербайджански ССР-ера баьхкача колхозникашца вІашагІкхетар хилар.

И. Ф. Сапожника дийцар, ше кулгалдеш йола колхоз экономически мела йолчара дикагІа яр а хинна дІаэттай яхаш. Колхоз электрофикаци а радиофикаци а яь я, типови проектех хьалъяьй берий яслеш, клуб, колхоза правлени, кхай тІара тракторни стан, бани, кхыйола дукха помещенеш. 1956 шера фийг бола культураш дика хьувкъийтарах ВСХВ-ан хьалхара медалаш еннай колхоза. 1957 шера дІа мел дийнача кхашта юкъе 1611 гектар фийг бола культураш яр, царех колхозе эггара кертера культура йола гурахьа дув кІа 630 тектар яр. 1957 шера юкъера лаьрхІача 27,9 центнер тектара тІара йоалаш хьийкъар гурахьа дийна кІа. Дика хьувкъийт колхозо кхыйола культураш а — хьажкІаш, кен, гидуаргаш, свекла.

Хьайбаш леладеларг дика дегІаденад колхозе.

1957 шера хІара беттача Іаттагара 2737 литр шура яьккхар. 100 гектар лаьттан тІара лерхІаш цу шера 212 тонн валовой шура яьккхар. 1957 шера ахчанца лаьрхІача трудодена мах бар 14 соми 70 кепиги.

1958 шера колхозхоша кхы а лакхагІа дола декхараш тІаийцад.

Сурта тІа: Мордовски ССР-а павильоне. Колхоза председателе И. Ф. Сапожника (аьттехьара хьа) Азербайджански ССР-ерча колхозникашца къамаьл ду.

В. Савостьянова сурт. **Фотохроника ТАСС.**

Къилбседан Кавказа йоккхагІа йолчарех цхьа электростанци

Новогрозненски ТЭЦ (Тепло-электро-централь) Къилбседан Кавказе йоккхагІа йолча электростанцеех цаІ я. Цо дика болх барца дувзаденна да, вай республиканн совнархоза болх хинна а ца Іеш, вайна лоалахарча кхыча совнархозий балхаш а.

Новогрозненски ТЭЦ-а коллектив ший декхар дика довзаш, шийгара электроэнергии, пари дІаийеш йола предприятеш Іалашъяра тІехьа къахьегаш я.

Укх шера 6 бетта план ханал пхи ди хьалха, 25-ча июне, кхоачашйир коллективо, хІаьта июнь бетта план 26 дийнахьа кхоачашйир. Къахьегама овсарал 6 процент лакхъеннай, 3 эзар тонн гаргга доагам, 1,5 миллион киловатт-сахьат гаргга электроэнерги кхояьй ялх бетта. Цул совгІа станцен шийна эшаш йола энерги а дикка кхою коллективо. Кхычарел хьалха латт электроцех. Подсобни цехашта юкъе хьалха латт тепловойи контролени, автоматизацени цех. Оборудованешта ремонт еш шоай низ ца кхобеш къахьегаш ба электромонтераш н.н. Блохини Свитенкои, электроцеха мастер нов. Евсеев, контрольно-измерительни приборий монтераш Манини Гудкови. Дукха говза изобретенеш яьй тепловойи контореи, автоматикани мастеро нов. Бровкина кхыбараша.

Новогрозненски ТЭЦ-а коллектив ший декхараш дика довзаш хиларца да цо доаха къахьегама толамаш.

З. ЛЯДОВ.

Цу соцамо колхозникий дог гІоздаькхад

Первомайски районерча «Ленина» цІерахча колхозе Советски Союза Коммунистически партен ЦК июньски Пленумо баь соцам бувцаш колхозникашта юкъе собрани хиннача хана Іалаьмате чІоагІа гІадбаха ладийгІар цар. Денгара ди ме доал советски наьха, къаьстта юртбоахама къахьегамхой вахар тоалуш латт, аьлар собране къамаьл даьча партийни организацен секретаро нов. Олейниковс.

Коммунистически партеси, Советски правительствоси деш долча соцамаша бахача наьха вахар тоаделга кхета а деш оаха чІоагІо яьй тхой низ ехо ца беш кхы а дикагІа колхоза боахам лелабе, аьнна. Из оаха дикагІа лелабарга хьежжа тха вахар а тоалургда йоах берригача колхозникаша. Къаьстта укх тІехьарча деношка оасарах шоаи баьнначул тІехьагІа, хьайбашта йол кийчъеш дика лелабу № 2 йолча бригадерча къахьегамхоша шоай болх.

В. РАЖАПОВ.

Болх ший ханнахьа йистебаккха беза

МоллагІа болх ший ханнахьа йисте ца баьккхача чІоагІа зе ду боахама. Цу гІулакха теркам а баь шоай колхоза бе безаш бола болх ханнахьа йистебаькхаб Первомайски районерча «Ленина» цІерахча колхозо. № 2 йолча бригадерча болхлоша (бригадир нов. Чаниев Мовли) шоашта оасар де аьнна дІаеннача 60 гектар хьажкІашта, 166 гектар гидуаргашта, 28 гектар коартолашта дика оасар а даь йистебаьннаб 27-ча июне. Цу бригадал ши-кхо ди мара тІехьа йисаяц нов. Арапханов бригадир вола 1-гІа бригада а. 286 гектар тайп-тайпара йолча культурашта оасар даьд цар. Иштта ший ханнахьа дика чакхбаькхаб цу бригадаша эрий тІаювлача баьцех йоаккхаш йола силос кийчъяр а дІайоллара а болх. Еррига колхоза хьайбашта цу бригадерча къахьегамхоша кийчъяь дІаеллай 653 тонн силос.

Из беррига бехктохкамера болх ший ханнахьа йистебоаккхаш, тІехдика болх лелабаьб комсомольско-катирхой звенаша (звеньевойш) н.н. Чаниев Мовли, Оздоев Іалауддин). ХІара ден-денна шоай балха норма 150—200 процент кхоачашъеш хьабаьхкаб цу звеношцара мехкарий нн. Забиева Салихьат, Евлоева Аьсет, Оздоева, иштта кхыбараш а. № 2 йолча бригадерча къахьегамхоша болх дика лелабарах колхоза правлене царна хьожаяьй колхоза цІе байракх, совгІата лаьрхІа беннаб пандар. № 1—2 йолча бригадашкара беррига колхозникаш, шоай деррига де деза оасар даь йистебаьннначул тІехьагІа, хьайбашта йол кийчъе болабеннаб. Цига а дика лелабу цар шоай болх.

Цхьабакъда, дукхагІа дола балхаш цар шоай ханнахьа йистедаьхадале а кхы дукха бехктохкамера гІулакхаш да цу колхозе во лелаш. Хьайбашта кийчъе езача 868 тонн аьлах, кийчъяь яц 105 тонн мара, иштта кийчо янза я ялат чуэцача хана эшача гІулакхашта а хьайбашта Іа даккха базаш тоаяр а.

Кхы а я Первомайски районе колхозаш шоай де деза балхаш ханнахьа йистедаханза. Царех я къаьстта хьажкІашта оасар дар, хьайбашта йол кийчъяр, Іа даккха базаш тоаяр во леладеш йола «Дружба» яха колхоз. Цу колхозерча колхозникаша шоай оасар де дезаш йолча 100 гектар хьажкІех 30 гектара мара оасар даь дац, кийчъе езача 681 тонн аьлах 20 тонн совгІа мара кийчъяьц, тоае йолаяланза я хІанз а хьайбашта Іа даккха базаш. Йистеяланза я чуэца дезача ялата эшаш йола кийчо а кхыдола балхаш а. Цу колхозе санна болх во лелаш кхы колхозаш а я цу районе.

Укх тІехьарча деношка уж деррига а бехктохкамера балхаш йистедахара гІулакха оарцагІа бовла беза беррига Первомайски районера къахьегамхой.

Партен райкома а райисполкома аculталхоша, колхоза правленеша из болх чехкагІа тоабе беза еза ха дІа ца йохийташ.

ВИСАНГИРЕЕВ.

Вежарий новкъостал

«Октябра 40 шу» яхача совхоза отделенеех эггара хьалха хьажкІашта оасар даь яьннай Наьсар-Кертерча отделенен коллектив. 27-ча июне 920 гектара тІа шоай хьажкІашта оасар даь а баьнна Долакха-юртарча отделенена новкъостал де болабеннаб цигара болхлой. Машинаш тІа ягІаш цІе байракхаш а йолаш баьхкар уж Долакха-юрта, 29-ча июне 97 саги 30-ча июне 162 саги. Оасар чакхдаллалца вежарий новкъостал де лаьрхІад цар шоай лоалахошта.

СССП ЦК июньски Пленума соцам дІабовзийт

Укх деношка Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза Кантышеверча отделене огородни бригаде СССП ЦК июньски Пленума соцам дІабовзийташ доклад йир СССП Наьсарен райкома пропагандиста нов. Смирновс.

Бригадерча болхлоша берриташ а раьза хиларца тІаийцар Пленума соцам.

ТУГАНОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР. Шелковской овцесовхоза библиотеке 5 эзар совгІа том художественни, политически, юртбоахамани литература да. Книжкаш дукха дезарашта юкъе дукха ба зоотехникаш, чабанаш, Іун новкъостий.

Сурта тІа (аьрдехьара аьттехьа): библиотекарь Н. Н. Затона книжкаш дІалуш йоал Шелковской совхоза дикагІа болча чабанашта К. Байрамбаевна, К. Дзункарнаевна, Н. Эсмухамбетовна.

В. Байдалова сурт **Фотохроника ТАСС.**

Ца дойташи сихеи чуэца деза ялат

Ялат чуэцилга — юрта боахаман балхашта юкъе эггара лоархІамегІа дола гІулакх да, хІана аьлча юрташка бахача миллионаш болча къахьегамхоша шера хьийгача къих пайда хьабоала ха я из.

Вай республикерча колхозийи совхозийи торонаш я ший ханнахьеи ца дойташи хьийкъа латта ялат чуэца а, паччахьалкхенна из дІадала а. Ялат кІезигагІа дойтарна а, сихагІа чуэцарна а эггара керттера дар — овсарегІа йолча раздельни способаца из чуэцар да.

Укх шера январь бетта ССКП ЦК-си СССР-а Министрий Советои берригача юрта боахама къахьегамхошка даьча кхайкарало белгалдир «1958 шера ялат махулла дукхагІа чуэца раздельни способаца», аьнна.

Вай республике доакъар Іалашдара, ялаташта, овощашта оасар дара балхашца цхьана нийслу ялат лоархІаме да хІара колхозника, совхоза, болхлочунна, механизатора бизза болх хилийтари, цар из болх тешшаме кхоачашбари. Иштта лоархІаме да техника дика тоаль хиларг а.

Моттигашкара партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольска организацеш декхарийла я наха юкъера кастама болх чІоагІбе а, болхлоштеи коллективашгеи юкъе социалистически яхь йоаржаеш а.

ОвсарегІа йолча раздельни способаца ялат чуэцар мел лоархІам болаш да ховш да. Бакъда, Надтеречни районе из гІулакх эсала лел. Ялат чуэца доладалалехьа хьалхагІа «Надтеречни» совхоза хьалхле лелаерашкара каст-каста хозар «тхо кийча да; лоацача хана ялат чуэца кийчо яьй оаха», яха дешаш.

Ялат чуэца ха хьатІакхаьчача хьагучадаьлар, совхоза хьалхле лелаераша дийцар даьсс . хабар хилар. Совхозе укх шера чуэца дезаш 9,3 эзар гектар ка бола ялат да. Царех 2,8 эзар совгІа гектар мукх ба. Ялат чІоагІа хьийкъад. 5 балха дийнахьа чуийцаь даккха деза из.

Ялат чуэцара гІулакха техника укх тайпара кийчьяьй совхозе: «РСМ-8» яхача 32 комбайнах, кийча яраш 19 комбайн я, 15 Виндроуэрах 9 болх беш я, 20 лафетни жатках 12 болх беш я. Иштта я кхыйола техника а. Болх беш йолча техникаш бизза пайда эцац. Комбайнераши штурвальнеши трактористаши тоъаш бац, ялат Іодохка кхоачамболаш хьаттараш кийчъяьяц совхозе. Кхашка техника йохаш моттигаш дукха нийслу. Бакъда, дІа-юха лелаш йола мастерски гуш яц кхашка. Совхоза керттера инженер нов. Улыбин дукхагІа йолча хана центральни усадьбе хул.

ССКП Надтеречни райкома бюро йолча хана нийсса ахаш комбайнаш хІанз а тІехьа подборщикаш йоацаш йоллашехьа ший хур даь шоай техника кийча я аьнна райком тешаеш веннавар из. Бригадашка даа хІама кийчделга вІаштІехьадаькхадац, социалистически яхь форманна мара лелаяц, хьокхамий доскаш дац, стенгазеташ (листовкаш) арахецац. Дукха комбайнераш ба совхозе шоай мел ялат чуэца деза ца ховш, шоашка яхье кхайкараш малашб ца ховш. Ялат цІенду (дега) техника кийчъяьяц.

Из лакхехьа дийца гІулакхаш да «Гвардейски» яхача совхозе а. Цу совхоза Бено-Юртовски отделене план йоацаш лел болх.

Дукха ха йоаццаш цу отделене 20-нел тІех саг балха араваьлар. Управляющес нов. Дуркаевс 6 уст а бенна, аьлах аргІаш де бахийтар уж. Цига дІакхаьчача царна шодаш а хиланзар, хІаьта кхаь фургонаца ужжал болча болхлоштá бе болх а бацар цига. Из гІулакх духьашха нийслуш дац совхозе а отделене а.

Къаьстта белгалдаккха деза «Надтеречни» а «Гвардейски» а совхозашка цІи яларах лорадалара гІулакхаш ладар долга. Кхашка, хьатта, комбайнаш тІа цу гІулакха эшараш Іалашдеш бац совхозий хьалхле лелаераш.

Кхетама болх дика лелабу «Надтеречни» совхоза 3-ча отделене (управляющи нов. С. Багаев). Цига агитатораша каст-каста газеташи, лекцеши еш. Къаьстта, цигара кхетама болх дика лелабу ССКП Надтерчни райкома инструкторо нов. Х. Султановс. Бакъда, нов. Х. Султановс беча кхетама балхах хьокхам эцаш саг-м вац кхыча отделенешка. «Надтеречни» а «Гвардейски» а совхозий хьалхле лелаераш декхарийла ба махулла сихагІа, ца дойташ ялат чуэцарна шоай беррига низ тІабахийта.

Д. КОСТОЕВ,
пропгруппан кулгалхо.

Библиотекарь-агитатор

1957 шера октябрь бетта волавелар болх бе МагІалбикан района Советское яхача юртарча библиотекан заведующи вола Котиев Башир. Цу хана библиотекан болх эсала делар. Книжкаш а кІезига дар (3230), хІаьта книжкаш дешараш а кІезига бар. Цхьаккха культурно - массови болх а бацар беш.

Башир хьалхарча деношка денз волавелар библиотекан болх эргабаккха а тоабе а. Лоацача хана совдаьлар библиотекера книжкаш. ХІанз укхаза 4200 книжка да. Хьинаре къахьегача библиотекаро гулбаьб шийна гонахьа 200 гаргга саг книжкаш дешараш а. Юртара нах каст-кастта гуллу библиотеке керда газеташ журналаш деша, шахматех ловза. Библиотека боккъонца йола салоІа моттиг а хинна дІаэттай.

Из деррига а Котиев Башира хьийгача къин толамаш да. Башир каст-кастта бІаргаго йиш я «Ингушски» совхоза 5-ча отделенен шурий-товарни ферме. Укхаза цо доярка шта хьалхашка беседаш ю, газеташ деш. Цул совгІа Башира хьинаре дакъа лоац «Крокодили» «Боевой листоки» яха пенгазеташ арахецарца. Лоацца аьлча, «Библиотекарь - агитатор», аьнна ала мегаргда Котиев Баширах.

А. КАРТОЕВ.

Сберегательни кассашка Іодехкача ахчаша новкъостал ду ССР халкъа боахам дІахо дегІабоалабарна

Шерагара шу массаза доал тоалу советски халкъа вахар, хадданза лакхлуш латт болхлойи гІулакхерча наьхеи алапи, совбувл колхозникий пайда. СССР къахьегамхошта паччахьалкхен чотах социальни Іалашъю пенсешца, дукха бераш долчеи тІехь дай боацачеи ноаношта пособеш тел, мах боацаш лорий дарбаш ду, социальни страхованех пособеш тел, деша багІачарна стипенди тел, мах боацаш дешар да, и. кх. дІ.

Халкъа материальнии культурнии вахар тоадарна массане юкъа дукхагІа дакъа лоацаш хилар хьахьокхаш ба къаман пайда.

Къаман пайда вай мехка беррига а къахьогамхой доалахьа ба. ЯлхлагІча пятилетке СССР къаман пайда 60% дегІабоагІаргба. Болхлойи гІулакхерча наьхеи алапи 30% лакхлургда, хІаьта колхозашта ахчанцеи натуральнии тІадоагІа пайдаш 40% кІезигагІа доацаш лакхлургда. Рознични товарооборот цкъаи ахаззеи совъяргья. ПхелагІча пятилеткечул шозза хІана дац аьнна дукхагІа хьалдергда паччахьалкхен чотах чуІе цІеношш.

Даьхача толамаша хьинар совдоах советски наьха партен XX съездо а цул тІехьагІа хиннача, дІахойдача хана юрта боахам тоабара а чІоагІбара а, вай халкъа материальни вахар тоадара а тІаерзаьнча ССКП ЦК Пленумаша а оттадаь декхараш кхоачащдарна.

1958 шера йолча планах боахамани культурани гІишлонаш хьалъяра йоккха программа кхоачашъярна Іалаьмате дукха ахча да дІадахийта дезаш.

СССР Паччахьалкхен бюджетах 1958 шера тІабоагІа беррига пайда 643,0 млрд. сом лаьрхІад СССР Лакхехьарча Совета сессес.

Из ахча, дІаихача шерашка а санна, укх шера а керттерча даькъе еза-йоккхача промышленностага дохийт: мехкдаьттан, кІора, химически, Іаьржача металлурген, машиностроенен, индустрен кхыча доакъошка, социалистически юрта боахамга.

ХІара шера дукха трактораш, комбайнаш, кхыйола юртбоахаман машинаш ийю юрта боахамо. Докхий балхаш ду агротехника эргайоахаш, лаьтташ тоадеш, хиш дехкаш.

Тоъал ахча дохийт халкъа дешарга, унахцІено лораярга, социальни Іалашонга, социальни страхованега.

1958 шерарча бюджета пайдашта юкъе лоархІаметІа дола дакъа дІалоац социалистически боахамгара тІадоагІача ахчаша: бюджете чудоагІача дерригача ахчах 88,7%.

Бюджете чудоагІача ахчан даькъе кІезига лоархІам болаш дац бахархоша сберегательни кассашка Іодехка ахчаш дукхагІа хилара чотах хулаш дола ахча а.

СССР-е сберегательни кассашка Іодехкаш дола ахчаш бокъонца халкъо Іоадаь ахча да. Къахьегамхой да из: болхлой, колхозхой, гІулакхерча наьха, интеллигенцен.

ТІехьарча шерашка Нохч-ГІалгІай АССР сберегательни кассай болх тоабеннаб. Цунах тешал ду сберегательни кассашка Іодехка ахчаш хадданза дегІаахаро.

1949 шера 1-гІча январе сберкассашка диса ахча 31,4 млн. сом дар, хІаьта 1958 шера 1-гІча июне 288,6 млн. сомага кхаьчад из, вешта аьлча ийссазза дукхагІа хиннад.

Іодехкаш дола ахчаш дукхагІа хилар советски наьха материальни вахар тоадаларах дола къаьгга тешал да.

ТІехь-тІехьа дукхагІа хулаш ба ахчаш Іодехкаш бола нах а. Нагахьа санна 1949 шу долалуш вай республикан сберегательни кассашка Іодехкача ахчаш счеташ 26,5 эзар хиннаяле, укх шера 1-гІча апреле 145,4 эзар счет яр уж.

Вай мехкарча сберегательни кассашка Іодехка ахчаш дІахо а машарера боахам тоабарга, СССР халкъий материальнии культурнии вахар тоадарга ухийт. Сберегательни кассаша къахьегамхошта новкъостал ду царна эшаш дола материальнии культурнии хІамаш дукхагІа Іалашдердолаш йола цар шоай доалахьара бюджет нийса вІаштІехьаяккха. Къахьийта даькка ахча кхо а деш, сберкассашка дІадийхкача наха легковой автомашинаш, мотоциклаш, радиоприемникаш, кхыйола дукхача маьха хІамаш, мебель ийю, шоашта цІенош хьалду.

Юрташкарча а городашкарча а къахьегамхошта гІулакх деш 183 сберегательни касса я Нохч-ГІалгІай АССР-е. Уж хІара шера совъювлаш латт. Тайп-тайпара балхаш ду цар дІадуллаш дола ахча дІа а йиду дІадилла уллар хьа а тел; дас еннача поручеех цхьан кассера вокх кассе дохьийт ахча; паччахьалкхен заемий облигацех уллача ахчах дІатекх; хьа а тел дІа тел; бахархоша коммунальни гІулакхех дІатела ахчаш сберкассашка уллача ахчах дІатекх; хьа а тел дІа а текх аккредитиваш; йохка а йохк дІа а ийю паччахьалкхен чура кхадж боагІа 3% йолча заема облигацеш; дукха бераш долчеи да тІехь воацачеи ноаношта доагІа паччахьалкхен пособеш дІател; хІаранена къаьст-къаьста пенсеш тел, и. кх. дІ.

Шоай ахчаш сберегательни кассашка доаддадеш баранштa белгала бокъонаши гІойленаши лу советски паччахьалкхено.

Сберегательни кассашка дІадилла ахча а ценность а лорадеш хургхиларах тешам лу СССР Правительствос.

Сберегательни кассашка хьашт долча боараме а ханна а ахча дІадилла бокъо я хІара сага. Ахча юха хьалу долча дас хьа ма дийхханге а доакъошца е деррига а цкъа.

ДІадилла ахча сберегательни кассашка къайла лоатталу. Ахча дІадехкаш барех а цар дІачутелачеи хьайдечеи ахчах а дола хоамаш даьшка шоашка е цар доверенностех баьхкача нахага мара лац сберегательни кассаша. ДІадилла уллача ахчан къайле гучаяьккхача судага гІолла бехктокх сберегательни кассай болхлоша.

ДІадилла уллача ахчаннеи царна тІакхийттача пайданнеи налогаш тохац.

Сберегательни кассашка дІадиллача ахчанна проценташ тІакхетарца а кхадж барца а пайда хул.

ПаргІатта сберегательни кассаша йохкаш а дІаийеш а йолча кхадж боагІача, Паччахьалкхен чурча 3% йолча заема облигацех 400 сомагара 100 эзар сомага кхаччалца кхадж ба йиш я. Шера 6 керттереи цаІ совнагІеи ворхІ кхадж ловзабу. 1958 шера 30 июле арабаргболча кхажа 11 разрядах ловзоргба 51.152.200 сома 93.500 кхадж.

ХІанз кхадж дикагІа ба тарлу дІаихача шерашкарчул, хІана аьлча заем арахийцача дениз 63 керттереи 10 совнагІеи кхажамаш арадаьннад, хІаьта дІахо арадаргдолча кхажамашта юкъе ягІац хьалхагІа кхадж бена облигацеш, боагІача кхажамех дола ахча кІезиг а ца луш.

Къахьегамхоша кходаь ахча вай мехка социалистически боахам а культура а дІахойдача хана дегІабоалабарга хьожадара гІулакха боккха лоархІам болаш я сберегательни кассаш.

Шоай ахча сберегательни кассашка Іодехкаш бола къахьегамхой дукхагІа мел хул, вай Советски паччахьалкхенга дукхагІа ахча кхоачаргда коммунистически общество хьалъярна йола Іалаьмате йоккхий планаш кхоачашъярга дахийтарна.

Сберегательни кассашка улладе шоай ахча, эца Паччахьалкхен чухьара кхадж боагІа 3% йолча заема облигацеш!

Б. ДАРСИГОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР
финансай министр.

Дешара кердача шерага школаш кийчъяр—паччахьалкхен лоархІам болаш доккха гІулакх да

Культурни революци чакхъяккхар Октябро даьхача сийлахь-доккхийча хІамаех хІама лоархІача, къонача тІехьенга дешийтар а хьалкхеяр а деррригача халкъа юкъара гІулакх долча вай мехка школай, берий йоаккхо яр паччахьалкхе чІоагІъялара, советски халкъа кхоанен, коммунизм хьалъяра йоаккхо елга да.

ХІара шера доккхегІа дола гІулакхаш дІадех вай партеси правительствоси школашкара. Дешара кердача 1958—59 шера халкъа дешара органашеи школашеи кхоачащде дезаш да ССКП XX-гІча съезда решенеш а халкъа дешара гІулакхех лаьца, белгала аьлча, юкъерча школай балха юкъера керттера кхоачамбоацар — дешар ца харахи хІамаш хьадеш болча къахьегамахи хьада хилар — дІадаккхарах лаьца царел тІехьагІа партеси правительствоси даь соцамаш а кхоачащдарца дувзаденна дола дукхха доккхий декхараш.

Щудухьа дешара кердача шерага школаш кийчъяр паччахьалкхен лоархІам болаш дола гІулакх лархІа деза.

Керттерча кхаь даькъах латташ да школаш дешара кердача шерага кийчъелга: хьалхле лелаерийи хьехархойи кадраш кийчъяр; дешархой кийчбар; школаштеи берий учрежденешти хиланза яргйоаца материальни база вІашагІйоллар.

Хьехархой кадраш кийчъяри харжари просвещенен министерствона а цун моттигерча органашта а тІа да. Дешара кердача шера школаши берий учрежденеши кадрашца йизза Іалашъярна кхы тІа а 900 гаргга саг эшаргва хьехархоехи школай хьалхле лелаеча болхлоехи. Эшаш бола эрсий хьехархой керттерча даькъе вай республико еннача заявках РСФСР просвещенен Министерствос хьакъоастабаь педагогически дешара заведенеш йистеяьха баьннарех хургба. Эрсий йоацача школаштеи классаштеи 3 бетта а бетта а йолча курсашка 150 саг нохчехи гІалгІаехи бола хьехархой кийчбе беза, хІаьта цу тайшпара Казахстанереи Киргизереи хьехархойи школай хьалхле лелаю болхлойи хьалбеха а беза.

Из болх хІанз беш ба. Хьехархой говзал лакхайоахача республикански институте шоллагІча июне денз болх бе йолаеннай 90 совгІа сага хьехаш йола кхаь бетта курсаш. Балхаш тІа болча хьехархой а халкъа дешара кхыча болхлой а говзал лакхайоаккхаш йолча курсашка а занятеш йолаеннай. Курсашка дешаваГІа 340 совгІа саг, царех эрсий йоацача школашкара 180 хьехархо а волаш. Педучилище заочно дешаш вагІа нохчийи гІалгІайи хьехархоех 200 гаргга саг, педагогически институте — 497 саг, царех 62 саг нохчехи гІалгІаехи а волаш.

Хьехархошца школаш Іалашъярна партийни, советски, профсоюзни организацеша а ерригача общественносто а теркал де дезаш кхы цхьаькха керттера гІулакх да, — хьехархошта доагІаш дола материально-бытовой вахар Іалашделга.

Моттигера партийнии советскии органаш, халкъа дешара органаши профсоюзни организацеши декхарийла я керда бахкийтача хьехархошта йоаго хІама а свет а хуржйолаш дика квартираш Іалашъяра а огородаш ялара а йоаккхо е, хаддаза царна кхачан продукташ латтаргйола гІулакх де.

Соахка Наьсарени, Ачхой-Мартановскии, Урус-Мартановскии, Шаьлани, кхыйолчеи районашка цу дешашка геттара во хьажар бахьан долаш раьза боацаш хинна хьехархой бакъ бар.

Дешара кердача шерата дешархой кийчбарна, хІанз политически дешар хьеха доладарах, йоккха моттиг дІаолоац аккан хана дешархоша юрта боахамеи промышленностеи болх белта вІаштІехьадаккхаро.

Цу гІулакха г. Грозне яхкай 1200 дешархо чулоацаш йола къахьега комсомольско - катирхой лагераш. Юрташка вІашагІъехкай 1800 дешархочо болх беш йола дешархой 40 производственни бригада. Укх шера хІара юкъерчеи ворхІ шера йолчеи школашка хила еза уж тайпа бригадаш.

Колхозни строй дІахо дегІайоалаярнеи МТС-аш эргаяхарнеи эттача кердача хьалашка чІоагІа боккхагІа хул юртарча школай лоархІам. Уж декхарийла я дешархошта политехнически кхетам бала, юрта боахамера гІулакхаш бокъонца довзийта. Цудухьа динза даргдоацаш да юртарча школай дешараматериальни база чІоагІъелга. Паччахьалкхено дукха ахча хьежаду цу гІулакха, бакъда юртара школаш инвентараца Іалашъелга городерча школашца нийсйича, во латт. Городера школаши республикански учрежденеши декхарийла я юртарча школашка дешара кабинеташ, мастерскеш яхкара новкъостал де. Моттигерча промышленносто юрташкарча школашта эшаш йола инвентарь хьаелга вІаштІехьадаккха торо я вай, цхьабакъда цу гІулакха дикка хьинар тІадахийта деза. Юртара школаш эшачоа во Іалашъю Потребкооперацено. Цу тайпарча гІулакхашца машар хила йиш яц.

Дешара кердача шера школаш кийчъярна дукхагІа пайда эца беза школаш, мастерскеш, физкультурни залаш, школаштта эша кхыйола помещенеш хьалъеча, хІаьта цу тайпара школаш чуйолча цІеношта, дешара кабинеташкарача мебела, оборудованена, мастерскешта, спортивни площадкашта ремонт еча а школай ковнаши дешара-опытни участкаши цІенъеш тоаеча а дешархоша беча юкъара-производственни балха. Из болх вІашагІболлача хана шерра социалистически яхь лелае еза.

ЧІоагІа лоархІам болаш гІулакх да нохчийи гІалгІайи метталара учебникаш Іалашделга. 1-гІа сентябрь тІакхачалехьа арахеца лаьрхІад 13 учебник. Царех арахийца даьннараш 7 учебник да. Август бутт тІакхачалехьа арахеца лаьрхІа 3 учебник да: 5—6 классашта дола гІалгІай метталара морфологии, 3-гІа класса дола нохчий метталара дешара книжкеи, 3-гІча класса дола гІалгІай метталара дешара книжкеи. Вож учебникаш ара маца даргда ховш дац. Учебникаш арахецара график йохаяьй. Дешара керда шу доладалалехьа массадола учебник арадаргдола хІама динза даргдац.

Цу тайшпара динза даргдоацаш да дешара планаш, программаш, дешара-гойтара пособеш, хІаьта иштта эрсий йоацача школаштеи классаштеи методически художественни литература кийчделга а арахецилга а.

Школаш дешара кердача шера кийчъяра балхаш массанахьа план оттаяь а доладенна а да.

Дика гІулакх да дешара кердача шера школаш кийчъярна социалистически декхараш тІаийцача а республикан вож районаш яхье йийхача а города Гудермеса предприятеши Советски районерча общественни организацеша, учрежденеша, колхозаша, юрта советашеи дІадоладаьр.

Цу декхарех Советски районо ший низацеи ахчанцеи хьалъе лаьрхІад № 2 йолча лесоучастке 50 моттиг йола цІеношш, Ушкалера 90 моттиг йола школан цІеношш юхаметтаоттаде, Заречное яхача юртара цхьа цІеношш Барзой яхача юртара цхьа цІеношш тоаде. Цул совнагІа 6 школана гонахьа карт е а га йогІа а лаьрхІад, юкъерча школеи ворхІ шера йолча еррригача школашкеи спортивни площадкашта эша хІамаш Іалашъе, цигара мастерскеш эшача хІамашца Іалашъе, школашкара дешара-опытни участкаш хьакъоастае, школашта а хьехархошта а бизза кхоачамбалла йоаго хІама тІая, кадрашца школаш Іалашъе, кхийнача наха дешар-каьхат ца ховш хилари кІезига ховш хилари дІадаккха.

Ужжамо декхараш тІаийцад гор. Гудермесо а. Школаш дика кийчъеш йоахк Советскии, Шелковскойи, Курчалоевскии, Сунженскии районаш а Грозниии МагІалбики городаш а.

Партийнии советскии общественносто, колхозаша чІоагІа терко яр бахьан долаш, халкъа дешара органаш, школай коллективаша, профсоюзнии комсомольскии организацеша, дешархоша шоай балха хьинар тІадахийтар бахьан долаш даьхад цу районаша уж толамаш.

Дешара кердача 1958—59 шера школаш кийчъярна де дезаш дола гІулакхаш бокъонца чакхдахарна дукха ха йоаццаш соцам баьб НГІАССР-а Министрий Совето.

Цу соцамга хьежжа хьалха латтачарца нийс а луш, дуккача нахаца цхьана дика чакхдоаккхарга вай воай республикера школаш дешара кердача шера кийчъяр.

ЦЫГАНКОВ,
НГІАССР-а просвещенен министр.

Республикан кхашка

Кхашлеладерий къахьегама коталонаш

Юрта боахама къахьегамхоша эггара чIоагIагIа шоай хьинар ураоттаде дезаш ха я хIанз, хIана аьлча хьайбашта Іан кхоачам хургболаш доакъар Іалащдеи, оасара кIал ца дуташ ялаташ кхедеи, ца дойташ ший ханнахьа ялат чуэцеи деза цар. Шу тIулакха маІан дика довзаш, шоай мел бола низ тIабахийта къахьегаш ба Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза масса йолча отделенешкара болхлой.

Кхаш леладеча хIара болхлочунна дагар дар — сихагIа, шоаш гIулакхдеш дола ялаташ оасарах кIалхара дахари, ялат чуэцачеи доакъар Іалащдечеи махулла дикагIа дакъа лацари да. Совхоза дерригача хьажкIий кхашта хIана дац аьнна цкъара оасар даь а даьнна шозлагIа оасар дарна дикка гаьна баьннаб совхоза ерригача отделенешкара болхлой.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба, совхоза цхьоалагIчеи шоллагIчеи отделенешкара болхлой. 1-ча отделенен 2-гIча бригадерча (бригадир нов. Солтамирзоев Хасмахьмад) звеноша доккхий балха толамаш доах. Масала, Минцаева Хижани керте йолча звенон коллективо хIара дийнахь тIехкхоачашъю балха нормаш, Хижанес ший норма ерригача коллектива хьокхам а луш 240 процент кхоачашъю. Иштта дика къахьийгар цу бригадацарча воккхача сага Таймасханов Лабазе, Абуязитова Самарте, комсомольца Гакаев СаІида, 70 шу даьннача Куриева Бикате звеноша. Царех хIара звеньевойс шо-шоай коллективашта хьокхам луш, шоаш беча балха нормаш 145—170 процент кхоачашъю. Къаьстта дикагIа да йоккхача сага Куриева Бийкате звенос гIулакх даь хьажкIий кхаш. Іуйрийна са тоссашехьа ший звеноца кхашка ара а яьле ди шелагIа бора цо кхычара бергбола цаІи ахи болх. ПIаккха делкъел тIехьагIа ди шелделча кхыа бора. Цун метод масса йолча звеношка дІаяьржар.

Дика къахьийгар шоллагIча отделенен кхашлеладеча бригадан коллективо а (бригадир нов. Шамсутов Нажа). Ялатийна лаьрхIа отделене дІайийнача 235 гектар хьажкIашта оасар даь баьнна, хIанз силоса лаьрхIа дІайийнача хьажкIашта оасар деш ба бригадацара болхлой. Цул совгIа аьхкий дІаювш йола коартолаш дІаювш а ба уж. Аьхкий дІаювш йола коартолаш Шаьларча лаьтташка Іалаьмате овсаре я: коартол тIа а яьнна цун баьцо дегI хецалца лаьтта дІайха хул. Цул тIехьагIа лаьттан кIалхара коартолий бурилгаш дегIаяхка езача хана лаьтта шеллу ха а хьатIакхоач.

ХьажкIашта оасар деш доккхий толамаш доахаш белгал яьлар н.н. Зармаев Абдул-СаІити, Косумова Хьаваи, Вахаева ХIаураІи, Зармаева Румии керте бола оасархой звенош. ХIанз шоаш оасарах аттача баьннача цар боккхача безамца новкъостал ду, ялат чуэцача хьаттараш кийчъеш, доакъар Іалаш деча паркхаши токхораши аргIаши деш, кхыдола балхаш деш.

Иштта дика къахьег 4-ча отделенен кхашлеладеча бригадацарча Кудусова Райзети Зияудинова Маккеи керте болча звеноша а. ХIара дийнахь йола балха нормаш тIехкхоачашъю цар. Ялатийна лаьрхIа дІайийнача 230 гектара тIа оасардаь а яьнна дІахо къахьегаш я бригадан коллектив.

С. ГЕИЕВ.

Эггара хьалхара ялат — паччахьалкхенна

Хоза латт Ингушски совхоза йиълагIча отделене болхбеча моттигашкара гIулакх. Ялат оардача кхашка са тессачул тIехьагIа болх бе болалу комбайнераш трактористаш, жхы болхлой. Токе а Іуйрийна 7 сахьат даьнначул тIехьагIа боад боллалца болхбеш хул зIамигача берашкара къаьнача нахага дІакхаччалца бола нах. Цу берригнеша чIоагIа йоакхо ю чуэцаш дола ялат ма-могга хьалхагIа паччахьалкхенна дІаДаларна. Ялат чуэца отделенен болхлоша доладаьд июнь бетта 27-ча дийнахь. ХIаьта цу бетта 28-ча дийнахь паччахьалкхенна дІаелар эггара хьалхара кIих йизза йола машина.

Ма-могга хьинар тIадохийташ дика къахьег ялат чехкагIа чуэцарна а из сихагIа паччахьалкхенна дІаДаларна а шофераш болча н.н. Котиев Саидои Алероев Мухарбикеи. Цар цхьа минут ха йоаяц болх ца беш.

Кхай тIа ялат оардача, дика болхбарца белгалбаьннаб вежарий Алероев Іаьлеи Алероев Мусаи. Ший ханнахьа ялат чуэца дош а денна, хIанз из кхоачашдеш ба уж. Цар балха заданеш 120—130 процент кхоачашъю.

Царел тIехьбусаш бац трактористаш бола н.н. Бельтаева, Ефремов Г.

Ала дезаш да, иштта хоза болх беча моттиге сана, гIаьле, хIаьта тайп-тайпара йола кхачан продукташ цига ца хилча болх ларттIа дІалеларг бац аьнна. Из сийдола гIулакх вIаштIехдоаккхаш ва н. Сурхоев Осман. Из воагIа кхай тIа масса эшаш йола хIамаш чуйола автолавка йолаеш. Дика отделенерча болхлоша лоархIашш сийдеши ва из. Цу дерригача гIулакхаша кхы а сихду паччахьалкхенна ялат дІадалара гIулакх.

Сурта тIа: «Ингушски» совхоза 4-гIа отделени паччахьалкхенна эггара хьалхара ялат дІалуш я.

Тексти сурти Плиева И.

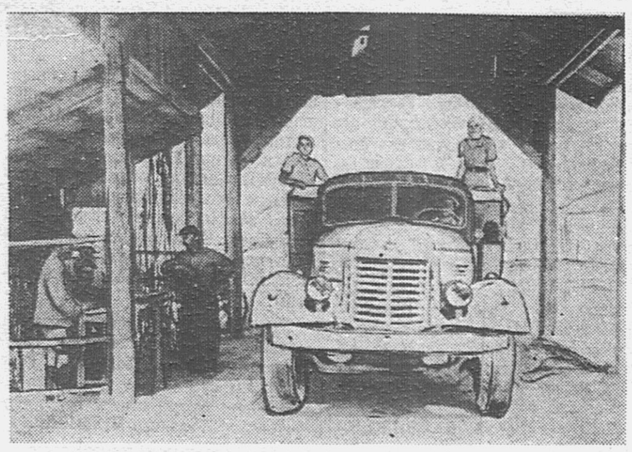

ЧIоагIагIа терко е еза

Июнь бетта дийлхача догIо чIоагIа бужабаьб «Шалински» совхоза кхашкара мукх. ХIанз, ца дойташ ялат чуэцарна беррига теркам тIабахийта декхарийла ба совхоза механизатораш, кхашлеладераш, хьалхле лелеераш. ДогIа дилхачул тIехьагIа бужабаьча мукха кхашка листо буц тIаяьннай. Иштта буц тIаяьннай кIи кхашка а. Цу баьцо кхаш хьалдикъача, Іалаьмате хала хургда комбайнашца а кхыйолча агрегаташца а ялат чуэца.

ГIулакх цу таппара дале а, районерча совхозии отделенеи хьалхле лелеераш саоаре ба ялат чуэцара гIулакха. 24-ча июне «Шалински» совхоза 1-ча отделене ши комбайн яр болх бе безаш. Болх ое йола ма еллинге а, транспортировочни гата деха а деха, сецар «РСМ-8» яха комбайн (комбайнер нов. Бойчев). Цу дийнахьа хедера тIа боаллача бердан ши шенда каг а бенна, болх сецар «Сталинец-6» яхача комбайна а (комбайнер нов. Падалко).

ШоллагIча дийнахьа мара йолаяланзар комбайнаш болх бе. Центральни мастерскера хьадена шендаш доккхагIа а хинна юха дахьа дизаир. Нагахьа санна комбайна тIа эшаш йола инструмент хинна яларе, ийшшача хувца шенда, кхыйола оатхалаш хинна яларе комбайн итташ сахьаташ доахаш латта езаргъяцар. Инструменташ кхоачаш ца хилар бахьан долаш комбайн тоаеш ах сахьата баь баргбола болх 4 сахьат гаргга бIаьхбелар.

Ялат ца дойта эггара чIоагIагIа къовсам лоаттабе беза ха я хIанз. Шалински совхоза кхыча отделенешка санна хIара гектара тIара 20-25 центнер ялат доал цхьоалагIча отделенен кхашкара а. Цхьан оагIорахьара мара ца хьокхаш хилча а, мукх чIоагIа бижаь, мангал тIа ца кхоачаш мулгаш дус кхашка. Уж дисаь мулгаш мангалашца кара хьокхалгеи хьакхаь канаш комбайна хьаллоацаргдолча лакхача мулаш тIагIолла цІадоаржаделгеи вIаштIехьа даккха дезар. Отделене уж мулгаш хьакха деза звено вIашагIъеллаяц. Комбайна мангал тIа ца кхоачаш дисаь канаш доздийс. Дукха ялат дов из бахьан долаш. Из ца дойта, сомабала дага бац отделенени совхозаи хьалхле лелеераш.

М. ТКАЧЕНКО.

Йол хьакхаь яьннай

«Шалински» совхоза 5-ча отделенен доакъар Іалащдеча бригадо йол хьекха яьккхай. Бригадо 267 гектар йол а хьекхай цунах 4 бIаь тонна совгIа йолча аьлах аргIаш а даьд. Царех 200 тонн йол доахан базашта юхха гулъяьй.

Доакъар Іалащдеш доккхагIа дола дакъа хьаллаьцар тракторни бригадерча механизатораша (бригадир Х. Абубакаров). Цар шоай техника дика лелаяр бахьан долаш дика чакхдаккха йиш хилар йол хьокхалга.

«ШК-3 п» яхача косилкаца хьекхар йол. Сецаь ха ца йоакхийташ дика лелайир из косилка ший трактораца тракториста Эльмурзаев Яьсас. Балха нормаш 150—160 процент кхоачашйора нов. Эльмурзаев Яьсас.

Аьлах аргIаш делга йол хьакхарна тIехьа ца дитара духьа йол гулъе кхы а тракторашш елар цу бригадана.

Аьлах аргIаш деш волча Исмаилов Мовлдес, йолхьангаца йол гулъеш волча тракториста Атуев Абдулвахида 150 процент кхоачашъю нормаш. Тракторашца хьа тIа эзача аьлах аргIаш деш стогометателаш я. Укх деношка аьлах аргIаш даь дарадо.

З. ТУРАЕВ.

Мукх чуэцаш латт

Дика кийчбаларца тIакхачийтар «Ингушски» совхоза 4-тIча отделенен болхлоша ялат чуэца ха. Цар шоай ханнахьа, дика кийчъяьяр тоК хургъйола моттиг: лаьтта нийсдаьдар, токе мел эша механизм гулъяьяр.

ХIанз ялат чуэца ха хьатIаэттача деношка шоай мел дола хьинар тIа а дахийта хало-атто ца къувсаш хьинарца къахьегаш я цу отделенен коллектив.

Укх тIехьарча деношка мукх чуэца болабеннаб отделенен болхлой.

Мукх ший ханнахьеи боа ца беши чуэцарах, паччахьалкхеннеи совхозаи баргбола пайда кIоарта кхета а баь, хьинарца къахьегаш ба звенон хьалхле лелаеш йола нов. Домбаева Маржан, грузчикаш Алероев Хьасан, Узиева Нюся, дуккха кхыбараш.

ЧIоагIа къахьег отделен болхлошца, дешара шу йистедоаллашехь новкъостал де «Серго» яхача городокера баьхкача школьникаша.

— Укх шера совхоза ялат ший ханнахьа чуийца даккхар духьа, сихбенна болх беш а ба болхлой. Іуйрийна 7 сахьат даьлча денз сайрийна 8 сахьат даллалца болх бу оаха, — йоах цу отделенен кулгалдеш волча н. Алероев Ахъъяда.

Токе бу болх кхы а сихбарна отделенен болхлоша ший ханнахьеи доа ца деши укх шера ялат чуэцаргда аьнна, керда социалистически декхар тIаийцад.

Сурта тIа: Кхай тIа болх беш боахк тракторист Асхабов Мусаит, комбайнер Алероев Іаьда, комбайнера помощник Узиев Зелимхан.

Хасмагометова текст.

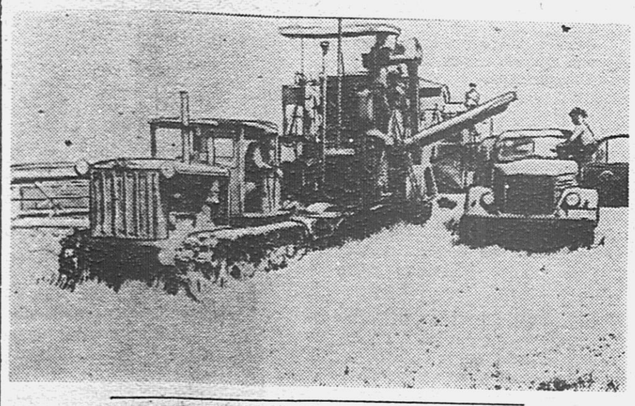

Соахкарчул шозза дукхагIа йоанх хIара беттача Іаттагара шура

Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза 2-ча отделенен шурий-товарни ферман коллективо, соахкарча июнь бетта шоллагIча декадаца нийсдича 195 процент совгIа лакхдаьд хIара беттача Іаттагара шура яккхар. ДІадахача шера отделенен хьайбаш леладераша шоай теркам дукхагIа тIабахийтар доакъар Іалащдарна. Кхыча отделенешкарчул дикагIа а дукхагIа а дар цар Іалащдаь, доакъар. Къаьстта чIоагIа накъадаьлар хьайбаш леладерий коллектива соахка гурахьа цар Іалащдаь хинна мукха ча. Комбикормах эдича, е тух тохаш тIундича, Іалаьмате дика дуар из хьайбаша. Цул совгIа гIулакх а дика даьд деттача доаханна. Доахан Іангара дахара а шура яккхар шоаш лакхдара а совхоза кхыча фермай коллективашта хьалхашка курал е йиш йолаш я 2-ча отделенен шурий-товарни ферман коллектив.

Дикка лакхара хьокхамаш даьхад ферман дояркаша. Иштта доаркас Дамбаева Зулас ше гIулакх деча 16 Іаттагара хIаранегара 1060 килограмм йолаш шура яккхай. ХIара Іаттагара 872 килограмм шура яккхай доаркас Канкаева Маймунта, 866 килограмм шура яккхай доаркас Шабаева Балатес, 826 килограмм шура яккхай доаркас Лепиева Пихас, кхыбараша.

А. АХМАДОВ,
«Джалка» совхоза керттера зоотехник.

Овощаш леладераша хьажкIаш кхею

«Оаргам» яхача колхоза Хататаев Кагаша кулгалдеча овощаш лелаеча бригадо дика гIулакх ду овощашта. 42,5 гектар йолча огородашта кхозза цIена кара оасар даьд, тракторца культиваци яьй. ТIехьагIа хула помидораш кабуци дІаетIа яьннай из бригада. Къаьстта дика болх бу Изрипова Барета, Муцаева Хазана, Капаева Марияс. Оасара болх хаддаза 130—135 процент кхоачашбу цар. Овощашта хий дехкача Асиев Махьмудеи Идрисов Лаьчаси 0,75 гектара тIа хий дилла дезаш норма йолча 1,7—2 гектара тIа хий дул.

Цу бригадо ще хьалхагIа хьаяьха овощаш берий учрежденешкеи кхай тIарча станашкеи яхьийтай. Цу овощашца я: 1,5 тонна кабуц, 260 килограмм хоха буц, центнер гарга петрушкеи иштта морковьи.

Овощаш-лелаярал совгIа, ялатийна лерхIаш 40 гектар хьажкIаш а кхее дІаийцай цу бригадо. Бригада ший собране хьажкIий хIара гектара тIара 45 центнер ялат даккха декхар тIаийцар. Из дош кхоачашде къовсам лоаттабу бригадо. Бригадан хIара членага цхьацца гектар хьажкIаш дІаеннай.

ДІоахала а пхорагIа а хьажкIашта шозза культиваци яь, мугIарашта юкъе оасар де доладеннад, шинкхаь дийнахьа оасар йисте даккха гIерт бригада. ХьажкIашта деча гIулакха тIехь къаьстта болгалаьнна дика болх бу 62 шу долча йоккхача саго Арсалиева Аруже.

ХIара гектара тIара 45 центнер хьажкIаш йоахаргъя аьнна ше денна дош бригадо кхоачашдергхиларах шеко яц.

С. ЛУГОВ.

Совхоза болхлой сихдаь доакъар Іалашдеш ба

Доакъар ца тоъар бахьан долаш дІадахача Іай дикка лохъелар Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза хьайбай продуктивность, цул совгIа цхьа йолча отделенешка лазараш а лувцаш доахан довш моттигаш а нийсъелар.

Цу гIулакха е еззача тайпара уйла а яь вIашагIеллад совхозе доакъар Іалащделга: хIара отделене доакъар Іалащдарна цхьацца бригада вIашагIъеллай, царна эшаш йола техника инвентарь еннай.

Совхоза йол хьакхара план кхоачаш а яь кхы совленагIа йол хьокхаш ба болхлой, хьакхаьча 82 процент аьлах аргIаш даь а баьннаб уж. Йол хьакхара а гулъяра а балха хьалха латт совхоза 3-гIеи 6-гIеи отделенен коллективаш. Дикка толамаш даьхад цхьоалагIчеи, шоллагIчеи отделенеи коллективаша а. ХIара дийнахьа йола балха норма 112 процент кхоачашъеш къахьегаш ба шоллагIча отделене йол хьокхача агрегата тIа болх беш бола комсомолец Атагиев Салами тракторист Юнусов Сайд-Ахьмади.

Дика балхаш ду цхьоалагIча отделенен доакъар Іалащдара бригада коллективо. Бригадаца 36 саг ва. Белгалбаьнна дика балхаш деш, норма тIехкхоачашъеш ба йол фермашка тIа увзаш бола комсомолец Асхабов Іарбе, Гиреханов Хожа-Ахьмад, Матаев ТIуро, аргIаш деш бола Махмудов Мовла, Межидов Або, 70 шу даьнна вокха саг Юшаев Іаббас кхыбараш. ЦхьоалагIча отделенен коллективо а хьекхай планал тIех йол, хьакхаьча 90 процент аьлах аргIаш даь а яьннай коллектив.

Белгалдаккха деза тIеххьара хиннача йоачан бахьан долаш, паркхех уллаш тIоадаяь йол юха йоаржа а еш йокъае йийзар доакъар Іалашдеча болхлой.

Ерригача совхозе 2 эзареи 3,5 бIаьи тоннал совгIача аьлах аргIаш даь даьннад. Царех 569 тонн фермашка тIа а эзай. Цул совгIа 4 эзар тонн гаргга силос а еллай совхозо.

ПIадоагIача шера лаьрхIа а, доакъар Іалащдара тIехьа къовсам лоаттабу доакъар Іалащдеча болхлоша.

С. ГЕИЕВ,
«Джалка» совхоза партбюрон секретарь.

Колхоз йIаьхий хулаш йоагIа

Кавказа лоама юкъметтерча Маьтлоама кIал ул ДжIайрахе яха юрт. Соахка шоай мехка цIабаьхкача джIайрахоша Шерипов Асламбека цIерах йола колхоз вIашагIъеллар. Юхьванца хало дар. Паччахьалкхено ахчанца доккха новкъостал дир керда колхоз вIашагIъеллача колхозникашта. Парте еча йоакхонна жоп луш шоай боахам тоабеш кулг вIашка ца дуллаш къахьегаш ба джIайрахой. Гурахьа дІадувш дола 400 гектар ялат, 100 гектар гидуаргаш, 30 гектар харбазаш, борц, коартолаш, овощеш дІайийр. 16 гектар сомий беш а дІаегIар, жа, нокхарий ийцар колхозо.

ХIанз колхоза даьгIенашка дажаш 2500 жа да.

Іай, жена доакъар ца тоъаш йолча хана, жа дахка доладелар. Чабан Мурзабеков Къаьдар ший дезалца дийнахьи буси тIера ца воалаш ферме хилар жа дахкача хана. Дика къахьийгар чабана Буружев Юсупа. Іай цхьа жийи Іаьхари балийтабац цар шоай Іулцара.

БIаьстий 11 дийнахьа 16 гектар беш дІаегIа баьлар колхозникаш. Беш дІайогIаш дика къахьийгар Гомботова Эйсета, Шовхалова Золотхана, Гомботова Любас, школникаша.

Иштта цхьа барт болаш болабелар джIайрахой ялатийна оасар де а. 10-ча июне Первомайски районе эггара хьалхагIа оасар даь яьлар Шерипова цIерах йола колхоз.

100 гектар гидуаргашта 2,5 дийнахьа оасар даь баьлар колхозникаш. Оасар дара балха хьалхара моттиг яьккхар Шовхалов Хьамарза керте волча бригадо.

Районерча кхыча колхозел хьалхагIа йол хьалкха а йолаелар из колхоз. Хьакхаьча 80 гектар аьлах 77-нех аргIаш даьд. Йол хьокхача а гулъеча а шишша норма йоах Илиев Іадсалама, Илиева Іайшета, Харсиев Байсара, Бузуркиева Іайшета, Илиев Махьмада кхыбараша а.

Дика да колхозо гурахьа дІадийна ялаташ. КIа хIара гектара тIара 20 центнер яргйолаш да. Ца дойташи ший ханнахьеи из чуэца кийчо яьй колхозо. Хьетт, ялатхьатIаоза 10 фургон, бахьаш, яьшкаш, таразаш, амбараш — долла хIама кийчдаь даьннад.

Кхашкарча балхаца цхьана гIишлонаш хьалъяра болх а лел колхозе. Цицкиев Муса керте волча бригадо 5 эзар устагIа чу хошаргболаш 3 жел баьб, 300 тонн ялатийна амбар яьй, 100 бежанна кхый даьд, колхоза правленен цIа, керта гаьна балхаш деча колхозникашта салоIа цIа даьд, йисте йоаккхаш латт колхоза оалхазарашта лаьрхIа йола здани а.

Колхоза боахам айлуш ба. Укх шера къахьегама денах 5 килограмм ялати, 5 сом ахчеи, овощаши харбаз-пастеи яла лаьрхIад колхоза правленес.

Из юхьванцара дар да. Ший гIулакх дезаш, болх дика вIашагIболла ховш саг ва колхоза председатель вола Цицкиев БIазе Іаьла. ДІахойодача ханарча шоай планех лаьца цо йоах: «1960 шера 20 эзар устагIа, 500 никх, 100 бетта ет, ялатий кхаш шозза дукхагIа, массеех эзар коатIара оалхазарашш хургда тха».

ХIанз, Сунженски районерча «XIX партсъезда» цIерахча колхозагара 70 шинар эцаргдолаш бартбаьб колхоза правленес.

— Тха болх дика лелар колхоза правленени колхозникийи цхьа барт хилар да, — йоах нов. А. Б. Цицкиевс.

Л. ШИРИНЕНКО.

Дика лелаю комсий бешамаш

Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза 2-ча отделенерча комсаш лелаеча бригадир нов. Ибрагимов Ваха волча бригадан коллективо дика болх бу. Коллективо цхьабарт болаш чакхъяьккхай, комсаш яІара, (совлен дола гайдолгаш дІадоахаш) сомий гаьнашта хулача лазарах уж лораяр духьа кхозза молхаш тохара, мугIарашта юкъера лаьтта хьоадара, оасар дара, гаьнаш хьокхех хьалъехкара операци.

Къаьстта шоай доакъошта дика гIулакх деш я Абдулхаджиева Умрега хьалхле йолча звенон коллектив. Бригадан коллективо дош деннад, укх шера 54 центнерал кIезитагIа йоацаш комсаш хIара гектара тIара яха, аьнна. Шоай балха дикка аттача а баьнна отделенен хьаттараш тоаеча къахьегаш ба цу бригадацара болхлой хIанз.

Х. ХАСАНОВ.

Моша доакъар Іалашду

Наурски района колхозийи совхозийи къахьегамхоша лаьрхIад гурахь деттача доаханна моша доакъар Іалашде.

Царна гуча даьннад дукха йоачаш хилар бахьан долаш, кхы меттел томараш тIехьа хьажкIаш а юкъе йолаш дола доакъар Іалашде йиш хилар.

ДукхагIа болча колхозникаша механизатораша лархIарца партен райкомо чIоагIдаь вIашагIделлад цкъа ялат чуийцача лаьттан тIа доакъарийна лаьрхIа шозлагIа хьажкIаш а кхы йола культураш а дІае.

Деррига а цу гIулакха къоастадаьд 2800 гектар лаьтта. Цу гIулакха хадданза тIахьожаш я партийни организацеш.

ХIанзлехьа а Ленина цIерах йолча колхозо 400 гектара тIа доакъарийна лаьрхIа дІайийна культураш дика тIайоагIаш латт. Из болх иштта дІабода Наурски района кхы йолча колхозашка а.

М. АХРИЕВ.

Къилбаседан Кавказа республикашка, краяшка, областашка

Дагестански АССР

Автомобильни наькъаш а тIаьш а деча строительствон а эксплуатацен а 59 специалист арахец укх шера Махач-Калерча наькъий техникумо.

Къона специалисташ хIанзехьа балха дІахьожабаь ба. Царех дукхагIабараш Къилбаседан - ХIирий, Нохч-ГIалгIай, Дагестански республикашка болх беш хургба. Царех цхьабараш Советски Союза гаьнарча районашка баха раьза хиннаб.

«Дагестански правда» яха газет.

Краснодарски край

Культурни вахара эша гIишлонаш шоаш хьалъе аьнна дІадоладаь дика гIулакх хьаллаьцад Краснодарски краян Выселковски районе. Массайолча юрта Советашка колхозникий собранеш хилар. Ленина цIерахча колхозе къахьегамхоша чIоагIдир 600 моттига лаьрхIа клуб, берий яслеш, кхыйола культурни вахара учрежденеш хьалъе аьнна. «Россия» яхача колхозо культуран цIаи яслии е соцам баьб. «Электросила» яхача колхозо бераш ду цIаи берий яслии хьалъе йолаяьй. Кхыча колхозашка а хьалъеш тайп-тайпара йола общественни гIишлонаш я.

«Советски Кубань». яха газет.

Ставропольски край

Прикумски аренашка а Тиркал дехьарча шаьрен тIа а хадданза мухь тIаувзаш, нах тIаухаш латт. Укхаза мехкдаьттан район еш латт.

Укх тIеххьарча 3-4 шера Озек-Суат яхача юрта юхье мехкдаьтта доаккхача болхлой поселок а подсобни предприятеш а хьалъяьй. Цхьабакъда Тиркал дехьарча ара дукха мехкдаьтта доаллаш хиларах мехкдаьтта доаккхача болхлой город Нефтекумск хьалъе лаьрхIад.

Из город юлларгъя Камыш-Бурун яхача юрта гаьна йоаццаш, 360 гектар долча лаьтта.

«Ставропольски правда» яха газет.

Кабардино-Балкарски АССР

ССКП Февральски Пленумеи СССР-а Лакхехьарча Советеи соцамаш кхоачаш а деш, города Нальчика предприятей дуккхача коллективаша колхозникашта практически новкъостал де декхараш тIаийцад.

Цу гIулакха тIехь доккха новкъостал ду Нальчикерча «Цветметприбор» яхача завода коллективо Майски района Сталина цIерахча колхоза. Цу предприятен коллективо соцам баьбар ше новкъостал деча колхоза ремонтни мастерски кийчъе.

Ший декхар кхоачаш а дир заводо.

«Чегем» яхача колхоза доккха новкъостал дир Нальчикерча кондитерски фабрикан коллективо. Кондитерски фабрикан болхлошеи гIулакхерча нахеи воскресникаш ду, боахаман дукха балхаш кхоачаш ду ше новкъостал деча колхозе.

«Кабардино-Балкарски правда» яха газет.

Ростовски область

КIора боаккхаш хIара тоннах цхьацца сом кходе аьнна декхар тIаийцад города Новошахтинска Ленина цIерахча шахте кIора боаккхаш болх беча дикагIачарех йолча цхьан бригадо. Цу бригада керте латт Михаил Белецкий. Къона горнякаш толамца кхоачашдеш ба шоай декхар.

Шахте чIоагIаленаш еш хьу кхетамца а кхоеш а дІаяхийтарах 50 эзар сом кходир. Белецке бригада дІадоладаьча гIулакха тIехьа баьлар треста дукха горнякаш.

Доагамга дІабода мах лохбар бахьан долаш 100 эзар сом совгIа кходир Горьке цIерахча шахто цхьан бетта.

Еррига тресте гIолла лаьрхIа биъ бетта 3 миллион сом гаргга кходир.

«Молот» яха газет.

Комсашта аьхки ду гIулакх

ССКП Центральни Комитетои Советски правительствоси оттадаь декхар да: укх гаргарча шерашка вай мехка сомаш, баьца комараш, комсаш йоахилга а уж кийчъелга а 1,5—2 дукхагIа лакхде аьнна. Из декхар кхоачашде йиш хургья дІахо а сомий, баьца комарий, комсий бешамаш дукхагIа хилийтара а уж чIоагIагIа хьувкхийтара а наькъаца, йизза йола агротехника юкъе а йоалаеш, къаьстта аьхан хана. Мадарра аьлча: комсий хетолгаш шозлагIа хIанз хьалдийхка даха деза; хIаьта кхозлагIа хьалдехка деза уж июль юкъе бахача.

Кхоаллен хьиспе бекъилгаш техача гайдолгаш вIашагIъийначара хетолгаш нийсде деза кхоаллен тIа гIолла, хIаьта бекъилгаш урагIдеГIача—цу бекъилгашца урагIа. Кхоалле еш бекъилгаш техача хетолгаш нийсде деза цар вIаши Іи дергдоацаш. Бекъилгаш урагIа degIача комсий хетолгаш дІадехка деза бекъалга гонахьа, тайдолгаш декъалуча моттигера кIезига лакхегIо а дехкаш. Иштта дІадехкаш гайдолгаш дІаийсдаро комсий морзал лакх а ергъя, хьет ювла «мильдью» яха лазар дІа ца даржийташ юха а озаргда. Уж хетолгаш дІадехка мегаргда Іажаркхаца, дака куржамашца, коастаца.

Гаьнаш дукха еба сорташ шозза гаьнаш дІайоахаш хила деза. ШозлагIа дІаяха еза уж хьалхагIа дІаяьхачара юха тIаяьннача хана. Из гIулакх ду июль бутт юкъе бахача хана дахьаш дола degI хьалхехьа юхаозача сорташта (Шасля, Португизер, Мадлен-Анжевик, Мускаташ), хIаьта дахьаш дола degI тIехьагIо соцадеча сорташта (Кабарнэ, Кабассия, Рикацители, Донской, Іаьржа, кхыяраш а) август болалуш.

ДІайогIа гаьнаш йоахаргйолча комсий гаьнаш теда езац, уж теда езац ши-кхо шу долча, къонача комсий а.

Комсаш ягIача лаьттана гIулакх дар а комсаш хьувкъийташ долча агротехнически дарех цхьа хIама да. Ший ханнахьа а дика а лаьтта тоадаро тIоадал лаьттан чу сецаю, оасар дІадоаккх, фо а кислород а овлашка кхоачийт, лаьттанцарча микроорганизмашта degIаяхка а болх бе а дика торо, растенешта эша лаьттанцара кхача дукхагIа хулийт.

БIеха оасар даьннача комсашта оасар кIоаргагIа де а деза, лаьтта кIоаргагIа кIаьд де а деза. ТIеххьара цамца доаккхаш 12—15 см цамца даккха деза лаьтта, из деш хьакорадоагIа овлаш кхай тIара ара а доахаш, цIи етташ доагаде деза. БIарччача аккана оасарах цIена а аьхача санна лаьтта Іаьржа долаш а лоаттае еза комсий бешамаш. ТIеххьара лаьтта кIаьдду комсаш кхача йолаеннача хана.

МоллагIча лаьттанца а хул растенешта эша даараш (азот, фосфор, калий, кхыдараш а), цхьабакъда массаз а хилац уж кхоачам балла, растеней degIах латаргдолаш нийсденна а. Цудухьа лаьрххIа цу гIулакха кийчъяь удобренеш ехка еза комсий кIотаргашта, цар комсаш дикагIа хьувкъийт, кIотарташа лаьттагIара дІаIувда растенешта эша кхача юхаметтаоттабу, лаьтта физически тоаду.

Дика удобренеш йола коача кхоа котама чиши дехка деза аьхки комсий кIотаргашта, цхьан гектара тIа 30—40 центнер а лоархIаш. Коача кхо кийчде деза кхох 3 дакъа хий а тохаш, хIаьта котама чиш доакъадалийта, порошок а яь е ши дакъа хий теха 10—12 ди даккхийта, кийчде деза.

Фекалий а йокъ а ехка мегаргъя удобренеш лерхIаш; фекалех 5—6 дакъа хий тох, 50—60 центнер лаьрхIа гектара тIа а юл, йокъ ше йолча бесса юл, 2—5 центнер гектара тIа лаьрхIа.

Окучникаца даьхача, 15—20 см кIоартеи 60 см вIаши гаьнеи долча харшашка шозза хий дилла деза ахканарча хана комсашта.

Иштта диллача хиво чIоагIа хьувкъийт комсаш. Иштта дуллаш дола хий массанахьа а бокъонца чудиа даллалца дул. ТIеххьара дуллаш дола хий дул, комсаш кхача кхо кIира хьалхагIа. ХIара хий дилла-чул тIехьагIа, лаьтта кIаьд де деза.

Цхьадолча шерашка мильдью яхача лазарах еррига комсаш йовш хул. Мильдью яхача хьаттараша ширача листа тIа Іа доаккх. Іай 11° С температура а йолаш, догIаш делхаш ха эттача, цу хьаттараша degI даьх, комсий гIаьнах лазар а тох цар. Лазар кхийттачул тIехьагIа, цхьа ха яьннача гIолла, даьтта кхийттача санна, гIаьна тIа кIаьдаш тох, тIаккха гIан чухьанахьарча оагIорахьа кIай вар тосс, цунах аьхки хула хьаттараш хьахул. Лазар кхийтта, из гуча далалехьа йолча ханах инкубационни ха оал. Из ха йIаьхлу дийнахьа-бус оттача температурага хьежжа. Ахкан хана мильдью яхача лазара инкубационни ха 5—7 ден—бус йIаьхлу. Из лазар ца хилийта инкубационни ха йисте йоалача хана гIаьнашта молхаш тох. Екъа ха латташ лазар гуча далац. Июне—июле температура лакхьеннача а инкубационни ха лоацъеннача а хана, керда гIа тохарга а ха оттарга а хьежжа 1—2 молхаш тох. ЧIоагIа лоархIам болаш да догIа дилхачул тIехьагIа бордовски хин 1—1,5 процент теха молхаш тохар. Уж молхаш тоха еза гIана теха ца Іеш, комсий гайдолгашта а. Молхаш тоха еза хIанз, кхоалагIа, пхелагIа, ворхIлагIа йола инкубационни ха эттача хана, вешта аьлча июнь йисте боалаш, июль болалуш, июль йисте боалаш, август болалуш. ДогIа дукха делхача шера къаьстта дукха хул из лазар, цудухьа 5—7 молхаш тоха еза комсашта. Лазар кхийтта листаш йокъалу. Цу гIулакхо комсаш хьувкилга лохду.

Ший ханнахьа деррига де деза агротехнически гIулакхаш леладаро комсаш мерза а дика а хьувкъийтаргъя, вай мехка бахача наха яа керда комсаш а кхачан промышленноста эша бедал а Іалаш а еш.

Т. А. ЛОЗОВСКИЙ.
Юрта-боахаман Іилмай доктор.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхий обзор

Имре Надь яхачоа а кхыболча венгерски халкъа тийшаболх баьрашта а Венгрен Лакхехьарча судо суд ярца дувзаденна «Коммунизманна духьаларча» пиратски байракха кIал. а айтта Советски Союзаи Венгерски Халкъа Республиканеи, социалистически лагера кхыча мехкаштеи духьалара гIар айъяь пропаганда йолаяьй Малхбузехьа. Малхбузерча политикаша Имре Нада га доахаш белхаш-моттийта язъеш йола заявленеш дукхагIа Іарга хьежжа дикагIа гучадувл из кампани империалистически паччахьалкхенаша лелаю политика халкъашта хьалхашка бакъе гIерташ хилар. Цу политико де лерхIараш дика довзаш да: мехкашта юкъера кхохкам мелбарна духьаленаш яр, монополешта пайдане бола «шийла тIом» а герз хьадар сихделга а дIахо дахьар.

Венгерски халкъа тийшаболх баьрашта е йоагIаш яьча судах бахьан а доахаш паччахьалкхений керте латтарий совещани хургIоацаш йохае беннабар Малхбузехьа. «Нью-йорк таймс» яхача газето белгал доаккхар, ВНР-а Лакхехьарча суда соцамах «паччахьелкхен секретаро Даллеса лелаю дипломатически курс хьаькъал долаш хиларах малхбузен дуне дIатешаде пайда эца лаьрхIа да малхбузера дипломатически гIозараш» яхаш. «Деллеса курс» — паччахьалкхений керте латтарий совещани йохаяра, мехкашта юкъера кхохкам лоаттабара курс йолга ховш ма дий.

Малхбузерча политикаша а пропагандисташа а шоашта хьалхашка оттадаьд де низ кхоачаргбоаца декхар: дунен общественность тешае гIерт уж, «Уолл-стрит джонел» яхача американски газето яздеча тайпара — «Россси боккъал дар аьлча паччахьалкхений совещани е гIерташ яц» — яхачох, «хIаьта малхбузе» — Советски Іаьдала духьалара компании гIоръяькха йоаржаяра наькъаца Советски Союзо мехкашта юкъера кхохкам легIбарна дуккхача шерашка леладь дукха тIулакхаш дунен общественноста дицдалийта а гIерт.

Иштта мара дицдалийта йиш йоацаш да венгерски халкъа тийшаболх баьрашта я суд — малхбузерча паччахьалкхенаша мехкашта юкъера кхохкам хьаллоаттабарна пайда эцаш дола цаI мара доаца бахьан ца хилар. Герз кIезигдарах йола дуккхача шерашка лелаяь переговораш е паччахьалкхений керте латтарий совещани яра хьакъехьа лелаяь дипломатически переписка дага еха-ча кхоачам болаш да, малхбузен паччахьалкхений предложенешта Советски Союз раьза массаз хул, малхбузерча паччахьалкхенаша «шийла тIом» дIахо а лоаттабе бахьанаш лехаш хиларах теша.

США-а арахьарча политикаш хьадда критика еш сенате къамаьл даьча американски сенаторо Фулбрайта цунна керкам тIабахийтар. Мехкашта юкъерча цу кертерча деша тIадолхача тайп-тайпарча наькъех йола предложенеш ярца СССР—массаз а, ядерни тIема кхерам кIезигбара тIулакхаш» дIадехаш хилар белгал а доаккхаш «цу гIулакхах юстар валарах кхоачамбоацилга» дIахайтар Фулбрайта, хIана аьлча вай гIерте а, «кхыбола нах из майоагIа хувцалуш йола политика (Советски Союза политика — С. И.) толхае а е ца мегийта а гIертац», аьнна.

Советски Іаьдала духьалара кампани чIоагIа гIоръяьннача хана Фулбрайта даь къамаьл боккъонца дар аьлча советски союз ше цхьаь юталург хиларах малхбузен паччахьалкхенаша даьха дог дайнилга хойташ да.

«Коммунисташ шоаш цхьаь бита чIоагIа гIерташ хилар» иштта дохарах дийцар американски вокх политически деятела а финансиста а Экклса. Коммунисташ а ца буташ, «чехкка кIезиглуш латтача малхбузен дунен кулгалхой хиларах тарра, вай цхьаь дусаргда яхаш мукIарло ду Экклса.

Паччахьалкхений керте латтарий совещани вIашагIа ца кхетийта «венгерски» гIулакхах малхбузе керда бахьан де гIертилга дунен общественносто кхетадаь хилар хьахьокхарех цаI да дукха ха йоаццаш Инден воккхача общественни деятело Раджагопалачария яхачо даь къамаьл. Цо белгал даькхар, Малхбузера паччахьалкхенаш паччахьалкхений керте латтарий совещани ярна ца боалаш, чIоагIа раьза боацаш, алхха форманна раьза хилар мара, масса хана тайп-тайпарча бахьанашца цу гIулакха духьаленаш ять хилар. Нада ве яьча судах шоашта эша бахьан де чIоагIа гIадбахарца уж бенна хилар. Надь вер бахьан долаш герз кхувса деза яхилга нийса доагIаш дий теш? яхаш хетт Раджагопалачарияс.

Ядерни герз кхувса моттигаш хьалхара способаш Іомаяра болча СССР-а США-н, кхыча паччахьалкхений а технически экспертий е лерхIаш йолча совещанена гоннахьа еча маневраша дика йовзийт малхбузен «бахьанаш лехара политика». ХIанзехьа а дика довзаш да, Советски Союзо дакъа лоацаргдац аларга дог доахаш США из тайпа совещани е яьха хилар. Советски Союз цу совещане дакъа лаца раьза хиларо экспертий болх даьсса хабар хургIолаш дола бахьанаш леха овттабир малхбузера политикаш. Паччахьалкхен секретара Даллеса пресс-конференце «даьшхар», экспертий совещани ядерни тохкамаш делга дIадаккхарах дола «дош хьалхехьа а къоастаде» декхарийла ца хилар. XIаьта фу де вIашагIкхет эксперташ?—аьнна хаттар дулу. Хьанна еза из общественность Іехае лаьрхIа йола даьссача хабарий керда пхьегIа? Эксперташ вIашагIкхетар ядерни герза ду тохкамаш делга дIадаккхара декхар оттадеш хила декхарийла хилар чIоагIе аьнна США-та дехар деш 25 июнерча ший записка совещани йола переговораш е «раьза» яц яхилга да яхаш дувца. Шийа оагIорахьара ядерни герза тохкамаш делга дIадаькхар Советски Союз а йоацаш США йолаш санна! Хьайла малагIа Іовдалча гIулакха тIавуг «бахьанаш лехаро»!

Доазол дехьарча печата тIа цкъа мо дуккхаза а дийцад, Советски Союзаи социалистически лагераи духьалара хIанзара политика малхбузерча паччахьалкхенаша шоай агрессивни планаш къайла яхьа оттаду кхоллар да яхаш. ХIанз империалисташ тIагIерта моттиг я Юхера Малхбоале, граждански тIемо чулаьца Ливан эггара хьалха а йолаш. 1956 шера Египета духьал лелаяьча империалистически агрессена халкъий теркам тIера баккха Венгре империалисташа хьоаяьча контрреволюционни мятежаца дувзаденна иштта советски Іаьдала духьалара компани йолайир Малхбузено.

Печато хьахойтачох, Ливана тIагIорта эша «материальни кийчо» яьяьннай: Ливана форда йистошка гIолла тIема кийча долаш го боахаш лел форда пехотан йоккхийча подразделенешца американски 6-гIа флот; Кипр яхача острова тIа англичанаша дукха самолеташи парашютно-десантни доахъоши тIаззад.

ХIанз империалисташ интервенцена мегаргдола бахьан лехаш ба.

Іарбий вIашагIкхийта Республика Ливана чурча гIулакхашта юкъе лел яхаш цар дагалаьцача хабарах, цар шоаш а кхетадеча тайпара, дунен общественность тешае могаргдац цар Ливана тIемца тIатаIар «законах» да аьнна. Из кхета а деш, «Чикаго сан энд таймс» яхача американски газето хьалхехьа а хоам бу, «англо-американски интервенци наха къоабал еш хургIяц», яхаш.

Агресси къайла яхьарна Корее баьча тIема опытах (воашкара тIатохаргда вай — гIайгIанерча опытах аьнна) пайда ийцача бакъахьа да аьнна хеташ ба империалистий гIозаш; кхыча дешашца аьлча, агресси «бакъъе» вIашагIкхийттача Къамий Организацех пайда ийцача бакъахьа да йоах цар. «Воаш Корее даьр де деза вай», — аьлар американски сенатора Смита.

«TIехьа тIайоагIа тIехье тIема балех мукъа яккха» лерхIаш дола ООН-а Устав тIаийца 13-шу даьннача укх деношка ООН цIерца ливански халкъа духьал кийчбу тIом къайла бахьа гIерт Малхбузехьа. Американски печато, цхьадолча даьръе аьлча «Нью-Йорк таймса», къайлхьоц Ливане дохийта ООН-а полицейски низаш да яхаш йола американо-английски интервенцен планаш. Цунца газеташа белгал доах, ООН-а полицейски низашта йоккхача паччахьалкхений эскараш (вешта аьлча США-ни Англени) юкъе ца хилча шоай декхараш «кхоачашде могаргдац», яхаш.

Цхьабакъда Малхбузера доал деш дола гIозараш дизза тешаш дац, Генеральни Ассамблеес Ливанера интервенци могаерг хиларах. ХIанз укх сахьата доазол дехьарча печато ювцаш я «ООН-а юкъе а йоацаш йола кхыча мехка чурча гIулакхашта юкъе лелхара планаш.

Кхыча мехкий гIулакхашта юкъе лелхар законах доагIаш хилийта, ООН-а 51 йола статья шоай тайпара яшха гIерт малхбузера доал ду кулгалхой. Агресси хилча ше цхьаь а вIашагIкхийтта а лоравалара бокъонах йола из статья, американскии английскии империалисташа дувцачох, юкъе йоалаяь хила йиш я, нагахьа санна хIанзара Ливански правительство малхбузерча паччахьалкхенашка шоашка «новкъостал» дехаш кхайка яле. ООН-а «юкъе а йоацаш йолча» Ливана духьаларча «акцех» дувц Даллеса. Кхыча мехкашкарча гIулакхий английски министро Ллойда а могадир, «51 йола статья юкъе йоалае йиш хилар». Кіеззига хIама эшаш да, хIаьта боккъал дар аьлча бакъдаь дIахьокха йиш йоацар бакъдар— Ливана духьал «ОАР-а оагIонгахьара агресси» хилар дIахьокхар. Цу гIулакха тIадахийта да хIанз укх сахьата малхбузерча пропагандан низаш а.

Паччахьалкхений керте латтарий совещани ца хулийташ йохае гIертилга. ливански халкъа духьаларча интервенцен планаш дуне «тIема юхе лоаттаде деза» яхача хIанзарча малхбузен политикан доакъош да. Из тайпа политика бакъъе гIерташ Малхбузехьа леха бахьанаш — Нада «гIулакх» дале а ООН-а Уставах пайда эца гIертилга дале а — Іаьржача кIаданна даьха кIай таьш мо мара къайла дахьа йиш йоацаш да. Империалисташ «дика де гIерт» аьлча тешаш дац дунен халкъаш.

С. ИВАНОВ.

Мюнхена кхалнаха (Германен Федеративни Республика) бундесвер атомни герзаца кийчъяра духьал яздаь кулгаш гулделга вIаштIехьа даькккад.

СУРТА ТIА: Мюнхенера нах бундесвер атомни герзаца кийчъяра духьал кулгаш яздеш боахк.

Хофера сурт. **Центрабильд.**

Советски кагирхой ди

Къонала цIей

Берригача боккхача советски мехка дог айденна дездир халкъо доккха цIей — Советски кагирхой ди. Укх шера эггара хьалха дезде доладеш дар из. XIаьта цудухьа хинна а мег кагирхой дегаш селла чIоагIа гIоздаьнна: сийрдаьнна яр цар йовхьамаш, безаме декаш дар цар иллеш.

...Делкъел тIехьагIа пхи сахьат даьлча Грознерча В. И. Ленина цIерахча майдана тIа сийлахь-воккхача баьччан В. И. Ленина памятника хьалхашка хьайийлар цу дезача цIейна хетаяь йола кегирхой митинг. Кагирхошка моаршал хоатташ къамаьлаш дир комсомола Грозненски горкома секретаро нов. Грищенкос, партен горкома секретаро нов. Симарзина, комсомола Грознен Ленински райкома секретаро нов. Олейниковс.

Трибуна тIа — пединститута студентка Кузнецова я.

— Вай сийленца дIахьоргба вай даьша, боккхагIа болча вежараша дIабихьаь сийдола никъ, йоах цо,— Нов. Кузнецовас белгалду советски Іаьдал даккха гIерташ цар даь тIемаш, цул тIехьагIа мехка боахам юхаметтаоттабеш хьийга къа, Коммунистически партес советски наха, къаьстта советски кагирхой вахара ю йоаккхо.

— Дахалда советски халкъ! Яхийла Советски Союза Коммунистически парти! — аьлар нов. Кузнецовас ший къамаьл йистедоаллаш.

...Майдана тIа урагIйолх кагирхоша хийца шараш. Шаьра бIаргагу царна тIера йоазонаш: «Сий хилда Коммунистически партен!», «Сий хилда Ленински комсомола!»

Бийса тIехьаяккхалца сакъийрдар кагирхоша. Кирова цIерахча культурани салоIамеи парке, города майданашка художественни самодеятельностен концерташ хилар; укхаза а дIа а хозаш дар иллеш; каст-кастта утттар ловзараш.

МУРАТОВ.

Сакъердаме яр массанахьа

Іалаьмате чIоагIа сакъердаме яр 29 июне, кIирандийнахьа, Первомайски районе. Цига гулбеннабар шоай цIей дезде дукха кагирхой. Іуйрийна 10 сахьат даьлча легкоатлетий сроевновани йолаелар. Легкоатлетикий программа яр 100-200 метр бовда безаш, гранаташ кховса езаш, топаш нийсагIа тохачунга хьажа безаш, бутболах, волейболах ловза безаш. Цу яхьех коттбаьлар чехкагIа бовдара, гранаташ гаьннагIа кховсара, топаш нийсагIа тохара нн. Куркиев, Горбаков, Зубенков.

Делкъел тIехьагIа 4 сахьат даьлча кхы а дукхагIа гулбелар стадионе нах. Цига ловза болабелар футболах Наьсарени Первомайскии районашкара спортсменаш котбаьлар Наьсарен футболисташ, 2 : 1 счет а йолаш. Иштта волейболах лайзача а уж баьлар кот, 3 :2 счет а йолаш.

Къаьстта кагирхошка дика сакъердаделар сайрийна клубе. Цига кино хьекхар, халхараш хилар, иллеш даьхар.

В. БОГАТЫРЕВ.

Новкъостал гIулакхаца де деза

Дика тIаяьннача хьажкIаштеи гидуаргаштеи де деза оасар тIехьадисад «Октября 40 шу» яхача совхоза Долакха-юртарча отделене. Цудухьа, уж сихагIа оасара кIалхара яха Наьсарен района организацеш оарцагIъяьннай болхлошца совхоза новкъостал де. Шоашта хьалхашка латта декхар боккхача лоархIаме хилар ховши из кхоачащдарна дика къахьегаши ба вокзалерча Мелькомбината болхлой. Хувцаш керда бараш тIа а боагIаш, массаза а болх беш 9 болхло ва цар Долакха-юрта. Цар, кхай тIа бийсаш а йоахаш дика оасар ду шоай предприятен дIайийца хьажкIай 50 гектара тIа.

Иштта дац Наьсарен вокзалерча «Ахриев Гапура» цIерахча артела коллективо совхоза ду новкъостал. 22 июне отделенена новкъостал де ваха хиннача 24 саго 1,6 гектар гидуаргаш мара нийлхьянзар (норма 0,40 гектар я цхьан сага дийнахьа), 24-ча июне хиннача 26 саго 4,0 гектари, 27 июне 18 саго 3 гектари мара цIенъянзар.

МалагIа да артела коллективо совхоза иштта эсала новкъостал деш хилара бахьан?

Артела болхлой Долакха-юртарча отделенен кхашка хьакхачащ Іуйрийна 11 сахьат а, кхы совгIа а даьлча мара. Хьакхаьчача, делкъел тIехьагIа сахьат даллалца (цхьаншин сахьата) болх бийя Іоховш са лаIа, сайрийна 5 сахьат даллалца Іохайше а баьгIе цIаболх. Духхьал болхлой дIа-юха кхувлаш хехкаш грузовой автомобиль я. Артела председатель нов. Аушев Ахьмад ше цIаккха а хиннавац отделене, хьажавац ший болхлоша довш латтача ялата мел гIулакх ду.

Дац далийта йиш йолаш дац ялат оасарах цIендари, дика хьал а кхедаь из чуэцари берригача наьха юкъара декхар хилар.

Новкъостал гIулакхаца де деза ше дойя, хабаро новкъостал дац.

Д. ХАКИМОВ.

„Агитатора блокнота“ аргIан номер

Араяьннай ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандани агитацени отдела «Агитатора блокнота» аргIан 12 номер.

Хьалхарча оагIон тIа бувц Советски Союза Коммунистически партен Центральни комитета июньски Пленума информационни хоам.

«Юртарча агитаторий декхараш» дувцаш я агитатора блокнота тIара хьалхара статья.

Раздела тIа я Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен юртбоахама опытни станцерча механизацен отдела заведующе нов. А. Киреева язъяь «беседан йола материалаш».

«Берригача низаца къовсам лоаттабе беза ялат чуэцача хана из ца дайтарна» яхаш блокнота тIа я В. Старчака язъяь статья.

ДукхагIа лургда вай мехка фенол, ацетон, кхыйола химически продукцеш. «Грознен 140 шу даларгеи бIаь дийнахьа хиннача тIемай 40 шу даларгеи» яхача рубрика кIал кепа техай «Старогрознефть» нефтепромыслови управленен предприятей коллективо цу дезача деной сийна тIаийца декхаранша.

Мехкашта юкъера гIулакхаш дувцаш я Я. Иванова язъяь «Берригача дунен тIа машар оттабар духьа» яха статья.

Советски кагирхой ди дувцаш агитатора новкъостала лаьрхIа я Советски комсомольцаша а кагирхоша а коммунизма хьалъярца дакъа лацар дувцаш йола цифраши, бакъдараши.

Агитбригадашта новкъостала язъяь ялат чуэцар дувцаш частушкаш я.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Физкультуреи спорти

Хьалхарча республикански фестивалаи Советски кагирхой Деннеи хетаяьча дуккхача сакъердамерча спортивни хьашца дакъа лоацаш хилар Грознен, Гудермеса, Наьсарен, Ножай-юртовски, Курчалоевски кхыйолча а районашкара физкультурникаш.

Грозне «Динамо» стадионе чакхъяьлар НГIАССР-а школьникий традиционни спартакиада. Къонача спортсменаша фестивала хьалхле къийса ца Іеш, Нохч-ГIалгIайчен хьалхле а къийсар.

...100 метрах бовдар. Хьалхарча метрашка денз бIубеннеи сиххеи вод Грознен рекордсмен Эдуард Хацкевич. Из эггара хьалха кхоач финише. Цун ха 11,2 секунд я. Иштта Эдуард Хацкевич Нохч-ГIалгIайчен чемпион хул.

Ядро кхоссарах хиннача яхье юрташкарча спортсменашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Пугоевс (Наьсарен-вокзале). Курчалоевски районерча къонарча спортсменаша Маиев Гункеси Магомедов Іандеси дика толамаш даьхар ейгача атлетикех йолча яхьашка.

ГIаьбартой-Боалкхарой автономни республикан шахматисташа хьийхарах цигача хилар НГIАССР-а шахматисташ. ДоттагIлен матч Советски кагирхой Денна хетаяь яр. Шинна командана юкъе бар Ерригсоюзнии республиканскии яхьашца дакъа лоацаш хинна спортсменаш В. Зайцев, С. Шмарьян (шаккъе а Нальчикера), В. Слепов, Г. Мовшович, В. Сергеев, Р. Алимов (Грозный).

Къонала цIейна хетаяь хинна доттагIлен матч чакхъяьлар грозненцаш кот а бовлаш, счет 10,5 : 4,5 яр.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Коталоний шу

(Наьсарен юкъерча школан директорца Беркен-Хаевца даь къамаьл)

Наьсарен-вокзале юкъе тIолла йодача улица тIа латтача хоза кийчдаьча сийрдача доккхача цIеношка я Наьсарен юкъера школа.

Тхо укхаза кхаьчача, школан классашка а коридорашка а хозаш дешархой екаш йола озаш а, цар перерывашка дIа-са адар а дацар: 1957—58-гIа дешара шу чакхдаьнна денош дар уж.

Школан директор Беркен-Хаев коравир тхона учительске педсевета заседани йолча.

— Мас дешархочо чакхъяьккхай школа? — хаьттар оаха Беркен-Хаевга. — XIаьта царна юкъе мас гIалгIа а ва?

— Шун хаттара жоп дала хала дац, — аьлар Беркен-Хаевс, шийна хьалхашка дада журналаш хьа а деллаш. — Укх дешара шера тха школан хьехархой коллективо а, хIаьта дешархоша а дикка коталонаш яьхай. Бакъдар аьлча(уж шешех хьахинна-м яц. Цудухьа, иштта къахьегарца тахан хьахинначо чIоагIа дега тоам бу. Гой,—йоахар дIахо Беркен-Хаевс, — тха школан 10-ча классашка деша дагIаш дерригаш а 50 бер дар, шоашта юкъе 35 гIалгIай бераш а долаш. Цу масса а волча дешархочо дикача гойтамашца чакхъяьккхар школа, хIаьта массане а школа йистеякхарах дола зрелоста аттестат даккха бокъо хилар. Школа йистеяькхачарех ворхIнена дото медаль хьожаяьй. Царна юкъе ба гIалгIай мехкарий Бачалова Лиза, Мальсагова Тамара, эрсий мехкарий Борискина Нина, Сиюхина Роза, аварка Шамсудинова Фатима, гIалгIа Сагов Гирихан.

— ЧIоагIа къахьийтар, — йоах Джабраила, — тха школан хьехархой коллективо дешара шу толаме чакхдаккхарна.

— ДIахойодача хана фу планаш йолаш ба школа йистеяькха дешархой, цунах тхога ала хIама дий хьа?—аьнна, хаттар дир оаха юха а нов. Беркен-Хаевга.

— Цунах лаьца а шоана дувца да са. Тха школа чакхъяьккхарех цхьацца бола дешархой совхозашка а, предприятешка а балха а баха, юртбоахамеи промышленнии говзалаш Іоамае безам болаш ба. XIаьта царех дукхагIболчар шоаш балхаш дешшехьа а, заочни дешаргда. Цхьабола дешархой тайп-тайпарча вузашка деша баха безам болаш ба.

— Тхоай школа чакхъяьккхарашца оаха ца хаддаш бувзам лоаттаберга — йоах Беркен-Хаевс. — Тхо цхьаккха шеко йолаш дац царех вай мехка юртбоахаман а промышленностан а хьалхле лелаеш бола говзанчаш хургхиларах.

— 9-ча классера 10-ча классе мас дешархо дIачуваьннав цун? — аьнна тIехьара а хаттар дир оаха школан директорга.

— Верригаш а 10-ча классе чуваьннав 42 дешархо. ШоллагIча шера 9-ча классе цхьаккха а висавац. Геттара дика дешарца белгалбаьлар Мальсагова Мария, Гарбакова Мария, Аушева Зинаида, кхыбараш а.

А. ВЕДЗИЖЕВ.

Германски Демократически Республиканеи, Вьетнама Демократически Республиканеи юкъе вIаши культурни гIулакхаш леладарах баьча бартага хьежжа ГДР-е деша багIа Вьетнама студенташ.

ДРВ-ера студентий группа Лейпциге дешаш я. Немций мотт а Іомабеш, Вьетнама кагийча нахеи мехкарашеи химии, математика, физика, биологи, общественни маш Іомаду.

СУРТА ТIА: физикан урока тIа, Хоанг Ван Фиэт яха Вьетнама студент доска тIа ва.

Шлимдта фото. **Центрабильд.**

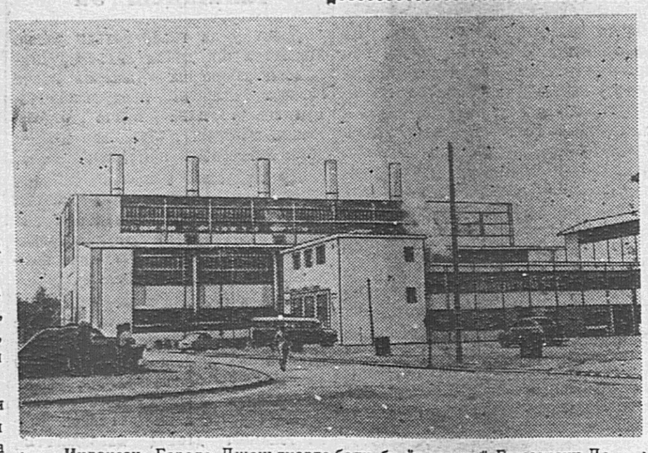

Индонези. Городе Джокьякарте болх бе йолаеннай Германски Демократически Республикас новкъостал а деш халъяь мехка йоккха предприяти йола шекар доаккха завод. Бетта 6 эзар тонна шекар доаккхаргда цу заводо.

СУРТА ТIА: завода бIарча сурт гу.

С. Алитовске сурт. **ТАСС фотохроника.**

Цергаш дика хилар—сага унахцIенон тешам ба

Сага сибат доаккхаш хиларал совгIа, сага дегIа хиланза яргIоаца маьже а я цIергаш. Цергашцеи кхалашцеи аьта кхача дегIах аттагIа дIалат. Цхьабакъда, дукха нах ба шоай цергий терко ца еш. Шоай цергаш сатем а боабеш лаза, талха йолаелча мара дага йохац царна.

Иштта цергаш е кхалаш лаза яьлча, саг лорага вода, лазаш йола церг е кхала дIаяккхийта. Нийслуш хул, талхаш-талхаш церг е кхала дIайоалаш.

ОатIошкара цхьацца — шишша кхала дIаялар дукха белгал долаш хилац. Бакъда ахаш е кхы дуккагIа уж дIаяьлча цхьацца йола эргалонаш гуча ювл. Къамаьл кхета ца луш хул, кхача оаталац. Цу гIулакхо сага ченнеи шоргиштеи гастрит а калит а яха лазараш хулийт. Ченна язва яха лазар тоха а тарлургда цу гIулакхо дIахойодача хана. Иштта лазараш хилча, саг гIеллу, юхьмарий бос къалу.

TIаккха дага йох царна цергаши кхалаши, лорашка ух, цергаши кхалаши еттийт. Бакъда ший яраш санна хила йиш яц теха цергаши кхалаши.

Цергаштеи кхалаштеи хадданза гIулакх де деза — денна цIенъе еза, хIама диачул техьагIа бага хий кхарза деза, шера шозза ваха а лорашка ваха веза, нагахьа санна дезе дарба дайта а деза. Иштта гIулакх леладойя цергаши кхалаши чIоагIа къаваллалца лорае йиш хургья.

Сага шозза тIайоала цергаши кхалаши хьалхагIа тIаяьннарех шурий цергаш оал, уж тIайоал 5—6 бутт баьлча денз ши шу даллалца. ШоллагIа тIайоалачарех даиман йола цергаш оал. Уж тIайоал 5—7 шу даьлча денз 17—18 шу даллалца.

Кхийнача сага 32 церт-кхала хул, пакхерчеи лохерчеи мочхала ялхайт-ялхайтта йолаш. Церт-кхала кхаь даькъах латт: бага гуш йолча коронкахи, доло къайлайоаккхаш йолча къамаргахи, долах боалача кIоага чурча овлахи.

Коронка тIера къайла я сага дегIаца мел долча хIамал чIоагIагIа йолча, къегача эмаль яхачунца. Цо лораю церг-кхала тохаргIолча хIамах. Цергашта—кхалашта хула лазараш тайп-тайпара хул кхийнача наха а берашта а. Цу лазарий бахьан да тIера эмаль дохар. Из дехача гIолла чуухача микробаша царга-кхалийна лазар а тох, йохае а йолаю. Церга кIоарга е тIеха кIаьд боал. Цу кIаьда чу микробаш сец, буача кхачан хIамилгаш чуух, уж йоахкалу. Иштта еррига церг е кхала йоахкаяла йолалу. Иштта талха йолаеннача церг-кхалах карнозни оал. Карнозни церг-кхалана ший ханнахьа дарба дайта деза, цо дола а мочхала а лазар де доладалехьа. Долагеи мочхалагеи доалаш из дIадаьржача дерригача дегIага кхаст из.

Иштта гIулакх эттача чIоагIа лазар хул, долаш дест, температура айлу, долашта чухь нод Іов. Церг-кхала телхача цергий лорашка дарба дайта деза, пломба ейта еза. Йоахкаеннача цергашеи овлашеи сага дегIа доккха лазар тоха тарлургхилар дицдалийта йиш яц. Цудухьа уж дIа а йоахаш протезаш утттаяйта еза.

Цергашта хула лазараш ца хихийтарна боккха лоархIам болаш ба дика кхача хилар. Эттара дикагIа бола кхача ба витаминаши минеральни тухаши дукха дола кхача. Иштта лоархIаме да цергаш — кхалаш цIена лелаяр. Цергашта хьекхача порошокаца е пастаца щетка хьекха дийнахьа—бус цкъа цIенъе еза цергаш, хIама массаз дуъ бага хий кхарза деза.

Дикача цергаша сага унахцIено лораеш хилар дицдалийта йиш яц.

С. В. ЯДВЕССКИЙ,
№ 1 йолча поликлиникан лор.

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций» цIерах кинотеатр.

Йоккха зал — **«Къонала улица».** Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

№ 1 йола зIамига зал — **«Къонала улица».** Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

№ 2 йола зIамига зал — **«Къонала улица».** Долалу: 9.30, 11.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

№ 3 йола зIамига зал — **«Къонала улица».** Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

Кинотеатр **«Экран»**

«Цхьан репортажа истори». Долалу: сайрийна 8, 10 сахьат даьлча.

Кинотеатр **«Родина»**

Іана зал — **«Къонала улица».** Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Чишкински яхача хозача, чукхийттача моттиге, Оаргама берда йисте хьайийлай «Оаргам» яха туристий лагерь.

Лагера туристаша

сакъердаме походаш а экскурсеш а ергья

Сийнача Іамашка, минеральни хьасташка, Чанта-Оаргами Шаро-Оаргами яхача хиний чIожашка гIолла. Походни вахара гIулакхаш а Іоморгда, Кавказа Іалам а довзаргда туристашта.

Лагере йоаккха ха — 10 ди,

Путевка мах — 180 сом.

ЙоккхагIа йолча классий дешархошта 13 дийнахьара путевкаш а я турбазага.

Туристий лагере йоаккхача хана «СССР-а турист» яхача значока нормаш дIаяла йиш хургья.

Туризм дегIайоалае лерхIаш предприятейи учрежденейи профсоюза членашта юкъе общественни инструкторашни туристски секцей кулгалхойи кийчбу Туристски базо.

Лагере йоаккха ха — 15 ди,

Путевка мах — 270 сом.

Цу гIулакхех дар ховргда укх адресах:

гор. Грозный, Полежаева ул., 9/16; телефон 2-17-33.

Грозненски Турбаза.

РЕСПУБЛИКАНСКИ КНИГОТОРГА А РЕСПОТРЕБСОЮЗА А МАГАЗИНАША

«Научни социализмах йолча библиотечкан» изданена язлулга дIахохьу. «Библиотечке» арадаргда марксистски литературе научни социализмах дикагIа дар. Дуккхача наха лаьрхIа я библиотечка.

Библиотечка 70 выпусках латташ я. Уж выпускаш къаьстк-къаьста произведенеш йолаш а тематически сборникаш долаш а я.

Подписка еш 10 сом каралоацам бала беза.

Нохч-ГIалгIай книготорг.
Респотребсоюз.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ01228. Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ № 3922.